

**Дастурамал “Дар бораи тартиби анҷом додани амалиётҳо,
мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ аз ҷониби
ташкilotҳои қарзии исломӣ”**

Дастурамал “Дар бораи тартиби анҷом додани амалиётҳо мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ аз ҷониби ташкilotҳои қарзии исломӣ” (минбаъд - Дастурамал) мутобиқи моддаи 4 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ” таҳия шуда, тартиби аз ҷониби ташкilotҳои қарзии исломӣ анҷом додани амалиётҳоро мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ муқаррар менамояд.

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Мақсади Дастурамали мазкур муайян кардани тартиби анҷом додан ва гузаронидани амалиёт тибқи принципҳои маблағгузори исломӣ дар ташкilotҳои қарзии исломӣ мебошад.
2. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳангоми анҷом додани фаъолияти худ бояд ҳамаи меъёрҳои иқтисодӣ ва дигар талаботи муқарраркардаи Бонки миллии Тоҷикистонро риоя намояд.
3. Дар рафти иҷрои фаъолият мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи Дастурамали мазкур амал карда, набояд манфиатҳои ташкилоти қарзии исломӣ, амонатгузорону пасандоздорони он ва дигар қарздеҳонро дучори хавф гардонад.
4. Ҳангоми анҷом додани фаъолият, ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад маблағҳоро ба фаъолият, ки принципҳои маблағгузори исломӣ иҷозат додааст, сармоягузорӣ намояд.
5. Дар ташкилоти қарзии исломӣ ҷиҳати мутобиқат ба талаботи принципҳои маблағгузори исломӣ, бояд ҳамаи аҳдҳо (шартномаҳо)

аз ҷониби Кумитаи хизматрасонии маблағгузории исломӣ маъқул доништа шаванд.

БОБИ 2. НАВЪИ АҲДҲО ТИБҚИ ПРИНСИПҲОИ МАБЛАҒГУЗОРИИ ИСЛОМӢ ВА ТАРТИБИ АНҶОМ ДОДАНИ ОНҲО

6. Аҳди “Муробаҳа”. Аҳди муробаҳа – аҳд оид ба фурӯши моле, ки ташкилоти қарзии исломӣ бо дархости муштарӣ харидааст. Нархи фурӯши моли ташкилоти қарзии исломӣ аз ҷониби тарафҳои шартнома ҳамчун ҷамъи нархи харид ва изофапулӣ, ки тарафҳо мувофиқа кардаанд, муайян карда мешавад. Изофапулӣ метавонад дар шаклҳои зерин муқаррар карда шавад:

- маблағи тағйирнаёбандаи (фиксированный) дар як вақт пардохтшаванда;

- фоиз аз арзиши аслии мол.

7. Ташкилоти қарзии исломӣ амалиёти тиҷоратиро маблағгузорӣ намуда, аз ном ва аз ҳисоби худ бо фармоиши муштарӣ мол харида ҳамаи хавфи амалиёти мазкурро ба зиммаи худ мегирад. Ҳангоми фурӯши мол ба муштарӣ тибқи шартномаи муробаҳа ташкилоти қарзии исломӣ бояд соҳибмулк бошад.

8. Шартномаи муробаҳа дар шакли хаттӣ баста мешавад. Ҳуқуқи моликият ба мол баъди пурра пардохт кардани нархи мол ба муштарӣ мегузарад, агар дар шартнома шартҳои дигар пешбинӣ нашуда бошад. Агар тибқи қонунгузорӣ ҳуқуқи моликият ба молу мулк бояд ба қайди давлатӣ гирифта шавад, ҳуқуқи моликият ба харидор аз лаҳзаи бақайдгирии давлатӣ ба вучуд меояд. Агар шартнома дар бораи бегона кардани молу мулк ба қайди давлатӣ гирифта шавад, ҳуқуқи моликият ба харидор аз лаҳзаи бақайдгирии он ба миён меояд.

9. Пардохти нархи мол тибқи шартномаи муробаҳа метавонад бо пардохти мунтазами кӯтоҳмуддат ё дарозмуддат сурат гирад. Баъди бастанӣ шартнома, ташкилоти қарзии исломӣ наметавонад пардохтҳои иловагиро, ки бинобар ба таъхир афтодан ва ё тамдид шудани пардохт бо ягон сабаб ё бе ягон сабаб ба миён меоянд ва арзиши аввалаи молро зиёд менамоянд, талаб намояд.

10. Шарти муҳими аҳди муробаҳа ҳатман дар нархи фурӯш нишон додани андозаи изофапулӣ мебошад.

11. Аҳди муробаҳа дар асоси дархости хаттии муштарии эҳтимолӣ ба ташкилоти қарзии исломӣ, ки меҳодад аз ташкилоти қарзии исломӣ моли муайянеро харидорӣ кунад, анҷом дода мешавад. Дар дархост муштарӣ номи мол, нархи тақрибие, ки ӯ омодааст бо он нарх молро харад, инчунин шартҳои харид, маъмулан муҳлат ба муҳлат пардохт карданро нишон медиҳад. Муштарӣ ҳамчунин метавонад фурӯшандаеро, ки аз вай ташкилоти қарзии исломӣ метавонад ин молро харад, нишон диҳад. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад фурӯшандаро мустақилона интиҳоб кунад, агар пешниҳодҳои нисбатан мувофиқи дигар фурӯшандагон мавҷуд бошад.

12. Ташкилоти қарзии исломӣ шартномаи хариду фурӯши молро бо фурӯшандаи муайян мебандад, дар ин маврид дар шартнома нишон дода мешавад, ки ташкилоти қарзии исломӣ молро барои бозфурӯш ба муштарӣ тибқи шартномаи муробаҳа харидорӣ мекунад.

13. Бастанӣ шартномаи хариду фурӯш иҷозат дода намешавад, агар муштарӣ бо фурӯшанда бо ягон уҳдадории шартномавии пешина нисбат ба моле, ки объекти харид ва бозфурӯш тибқи шартномаи муробаҳа мебошад, алоқамандӣ дошта бошад.

14. Фурӯшанда бояд нисбат ба муштарӣ ва ташкилоти қарзии исломӣ шаҳси сеюм бошад. Иҷозат дода намешавад, ки муштарӣ дар шартномаи хариду фурӯши моли ташкилоти қарзии исломӣ ҳам фурӯшанда ва дар шартномаи муробаҳа бо ташкилоти қарзии исломӣ ҳам муштарӣ бошад. Дар ҳолатҳои истисноӣ ташкилоти қарзии исломӣ метавонад молро аз тарафе, ки хеши наздики муштарӣ аст, харида гирад, ба шарте, ки ҳуқуқи фурӯш ва бозхарид мавҷуд бошад.

15. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад молро аз фурӯшанда харида имконияти бозпас баргардонидани онро дар давоми муҳлати муайян муқаррар намояд. Агар муштарӣ молро аз ташкилоти қарзии исломӣ харида нагирад, он гоҳ ташкилоти қарзии исломӣ метавонад молро ба таҳвилкунанда дар давоми муҳлати муайян бо мувофиқаи тарафҳо баргардонад. Ин гуна имконият то харидорӣ намудани мол аз ташкилоти қарзии исломӣ эътибор дорад.

16. Дар шартномаи хариду фурӯш бо таҳвилгари мол инҳо нишон дода мешаванд:

- номи тарафҳо;
- мавзӯи шартнома;

- номгӯи мол;
- миқдори мол, нарх, муҳлат ва шартҳои пардохт;
- муҳлати таҳвил;
- ҳуқуку уҳдадориҳои тарафҳо;
- ҷарима ҳангоми иҷро накардани уҳдадориҳо;
- тарзи таъмин;
- дигар шартҳо.

17. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад ҳам мустақилона шартномаи хариду фурӯш бандад ва ҳам барои ин кор намоянда таъин кунад. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад муштариро намоянда таъин кунад, дар ин ҳолат муштарӣ аз ном ва аз ҳисоби ташкилоти қарзии исломӣ амал мекунад. Дар ҳолате ки агар муштарӣ аз номи ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун намоянда амал кунад, риоя кардани шартҳои зерин зарур мебошад:

- ташкилоти қарзии исломӣ бояд ба фурӯшанда маблағ пардохт кунад ва маблағи молро ба суратҳисоби муштарӣ, ки ҳамчун намоянда аст, ворид накунад;

- ташкилоти қарзии исломӣ бояд аз фурӯшанда оид ба фурӯхта шудани мол, ҳуҷҷатитасдиқкунанда гирад.

18. Ҳамаи ҳуҷҷатҳо ва шартномаҳо, ки ба харидуфурӯши мол алоқаманданд, бояд аз номи ташкилоти қарзии исломӣ бошанд, ҳатто агар муштарӣ ҳамчун намояндаи ташкилоти қарзии исломӣ амал намояд.

19. Ташкилоти қарзии исломӣ бояд молро аз макони таҳвилгар ё ҳар гуна ҷойи дигаре, ки дар шартҳои таҳвил нишон дода шудааст, дастрас кунад. Хароҷоти таҳвили мол ба зиммаи ташкилоти қарзии исломӣ гузошта шуда он ба арзиши мол дохил карда мешавад.

20. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун соҳибмулкмасъулиятро ба зимма гирифта, инчунин хавфҳои минбаъдаро, ки имкон дорад суғурта шаванд, ба дӯш мегирад. Подошпулии суғурта, ки пеш аз фурӯхтани мол ба муштарӣ ба миён меояд, пурра ба зиммаи ташкилоти қарзии исломӣ мебошад. Хароҷоти суғурта ба нархи мол, ки тибқи шартномаи муробаҳа харида мешавад, ворид мегардад.

21. Ташкилоти қарзии исломӣ баҳри таъмини дуруст иҷро шудани ваъдаи муштарӣ оид ба бастан ва иҷро намудани шартномаи муробаҳа, бояд бо муштарӣ дар бораи гарави маблағҳои пулӣ ё дигар навъи гарав шартнома бандад. Маблағи пулие, ки ба сифати гарав

дода шудааст, наметавонад бе иҷозати муштарӣ аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ сармоягузорӣ карда шавад.

22. Ташкилоти қарзии исломӣ уҳдадор аст гаравро баъди аз ҷониби муштарӣ иҷро шудани шартномаи муробаҳа баргардонад. Дар асоси аризаи муштарӣ маблағи багарав гузошташуда мутобиқи шартномаи муробаҳа метавонад барои пардохт гузаронида шавад.

23. Ташкилоти қарзии исломӣ хавфҳои марбут ба осеб دیدани молро ҳангоми таҳвил ё ниғаҳдорӣ ба зимма дорад ва онҳо наметавонанд аз ҳисоби гарав ҷуброн шаванд.

24. Дар сурати иҷро нагардидани ваъдаи харид аз ҷониби муштарӣ, ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад моли харидашударо ба шахсони сеюм фурӯшад. Агар нархи фурӯши мол воқеан аз нархе, ки ташкилоти қарзии исломӣ онро харидааст, пасттар бошад, он гоҳ ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад аз маблағи гарав фарқияти мазкурро тарҳ карда, бақияро ба муштарӣ баргардонад.

25. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад баъди бастанӣ шартномаи муробаҳа азфармоишгари харид пешпардохт гирад. Гирифтани пешпардохт имкон дорад дар вақти тартиб додани шартнома дар даврае, ки муштарӣ харидани молро ваъда кардааст, анҷом дода шавад.

26. Агар фурӯшандаи молро худӣ муштарӣ интиҳоб кунад, ташкилоти қарзии исломӣ бояд ба шартнома шартҳои зеринро дохил намояд:

- дар бораи аз ҷониби муштарӣ пешниҳод шудани таъмини иҷрои матлуби шартномаи хариду фурӯши мол аз ҷониби фурӯшанда;

- дар бораи аз ҷониби муштарӣ ҷуброн намудани ҳамаи зарари ба ташкилоти қарзии исломӣ расида, ки дар натиҷаи аз ҷониби фурӯшанда иҷро нашудани шартнома ба миён омадааст, инчунин ҳар гуна хароҷоти судӣ, аз ҷумла аз ҳисоби таъминот, агар фурӯшанда шартномаи хариду фурӯшро иҷро накунад. Шартҳои мазкур ҳатто агар шартномаи муробаҳа анҷом дода нашавад ҳам, бояд амал кунад.

27. Ҳангоми бастанӣ шартномаи муробаҳа бояд ҳамаи шартҳои, ки аз рӯи онҳо амалиёти тиҷоратӣ сурат мегирад, қайд карда шаванд, аз ҷумла:

- ҳама гуна хароҷоте, ки ташкилоти қарзии исломӣ ба нархи фурӯш дохил мекунад, аз ҷумла пардохтҳо ба тарафи сеюм. Пардохти музди меҳнати кормандони ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳисоби ин гуна хароҷот дохил намешавад;

- нархи фурӯш;

-изофапулӣ – подошпулие, ки ташкилоти қарзии исломӣ аз шартномаи мазкур мегирад.

Дар ин маврид нархи фурӯш ё изофапулӣ наметавонанд ба тарзи номуайян муқаррар карда шаванд, масалан вобаста ба ягон нишондиҳандае, ки дар оянда маълум мешавад. Имконпазир аст, агар нарх ва изофапулӣ вобаста ба нишондиҳандаҳо дар марҳилаи созиш муқаррар карда шаванд, ба тарзе ки изофапулии ташкилоти қарзии исломӣ ба муштарӣ пешакӣ пеш аз имзошавии шартномаи муробаҳа маълум бошад. Андозаи изофапулӣ наметавонад ба омилҳои замонӣ вобаста бошад.

28. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад ба шартномаи муробаҳа шартҳои зеринро дохил кунад:

- ташкилоти қарзии исломӣ барои ягон ё ҳамаи нуқсонҳои мол баъди ба ихтиёри муштарӣ гузаштани он масъул намебошад;

- ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад молро ба тарафи сеюм ҳангоми аз ҷониби муштарӣ рад шудани қабули мол баъди мавриди амал қарор гирифтани шартномаи муробаҳа фурӯшад ва муштарӣ маблағинорасоиро барои пӯшонидани хароҷоти ташкилоти қарзии исломӣ ҷуброн намояд.

29. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад вобаста ба дороиҳо ва ҳолатҳои зерин аҳди муробаҳаро анҷом диҳад:

- тилло, нуқра, асбоб;

- бо сармояи гардон, ки дар он қарзи дебиторӣ таъмини дороиҳо мебошад;

- ҳангоми бозтамвилиаҳд.

Ҳангоми таъсиси мушорака иштироки яке аз тарафҳо бо ёрии муробаҳа аз рӯи шартҳои пардохти нақдӣ ё уҳдадорӣҳои ба таъхирафтада манъ мебошад.

30. Пардохти маблағро тибқи шартномаи муробаҳа муштарӣ мутобиқи шартҳои шартнома анҷом медиҳад. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад аз муштарӣ пеш аз муҳлат пардохт кардани маблағро дар сурати беасос ба таъхир андохтани пардохти навбатӣ талаб намояд, ба шарте ки ба муштарӣ дар бораи муҳлати пардохт пешакӣ хабар диҳад.

31. Агар муштарӣ нархи молро пурра пардохт накунад, он гоҳ ташкилоти қарзии исломӣ то вақти пурра пардохт шудани маблағ ҳуқуқи моликият ба молро ба номи муштарӣ ба қайд намегирад.

32. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад молро фурӯшад, агар муштарӣ пардохти маблағро аз муҳлати дар шартнома зикршуда зиёд ба таъхир андозад. Агар ташкилоти қарзии исломӣ молҳоро фурӯшад, он гоҳ танҳо он маблағҳое, ки аз муштарӣ гирифта шудаанд, чуброн карда мешаванд.

33. Агар ташкилоти қарзии исломӣ аз муштарӣ таъминоти гарав гирифта бошад, он гоҳ муштарӣ ба ташкилоти қарзии исломӣ дар бораи фурӯши гарав ва аз ҳисоби он пӯшонидани қарз бидуни муроҷиат ба суд розигӣ медиҳад.

34. Дар ҳолати таъхири пардохтҳо дар муҳлати таъиншуда, соҳибкор метавонад мутобиқи шартномаи муробаҳа маблағи муқарраршударо аз пардохтпулии батаъхирафтада ё қисми қарз ба мақсадҳои хайрия равон кунад.

35. Аз муштарии ташкилотҳои қарзии исломӣ подошпулии комисионӣ ва барои имконияти пешниҳоди маблағгузорӣ маблағ ситонида намешавад.

36. Дар сурати аз ҷониби тарафҳо мувофиқа нагардидани тарафи пардохткунандаи хароҷот, хароҷот барои омода кардани ҳуҷҷатҳои шартнома байни ташкилоти қарзии исломӣ ва муштарӣ тақсим мешавад. Шерте, ки дар он ҳамаи хароҷотҳо одилонанишон дода шуда, ҳаҷми иҷрошудаи корро инъикос мекунад, бояд риоя карда шавад.

37. Агар аҳди муробаҳа барои фармоишгари харид ба воситаи маблағгузории синдитсионӣ сурат гирад, ташкилоти қарзии исломие, ки ҳамчун ташкилотҳои маблағгузории синдитсионӣ амал мекунад, ҳуқуқ дорад дар бораи подошпулии ҳисобшаванда, ки бояд иштирокчиёни маблағгузории синдитсионӣ пардохт кунанд, хабар диҳад.

38. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад барои таҳияи асосмандии техникую иқтисодӣ маблағ ситонад, агар ин амал бо хоҳиши муштарӣ ва ба манфиати ӯ иҷро гардад ва муштарӣ розӣ шавад, ки ба ташкилоти қарзии исломӣ маблағ пардохт намояд.

39. Хароҷоти аввалияи мустақими ташкилоти қарзии исломӣ (подошпулӣ ба миёнарав, ҳаққи хизмат барои хизмати ҳуқуқӣ ва ғ.), ки ба бастани шартнома дар бораи хариди предмети шартномаи муробаҳа аз таҳвилгар алоқамандаст, ҳамчун хароҷоти давраи ҷорӣ эътироф мешавад.

40. Сармоягузориҳои ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи шартҳои шартномаи муробаҳа, аввал дар тавозун аз рӯи маблағҳои пулии ба аҳд гузошташуда, дар зерҳисоби суратҳисобҳои тавозунӣ дар қисми дигар моликияти ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳисоб гирифта мешавад.

41. Харочотҳои минбаъдаи ташкилоти қарзии исломӣ вобаста ба хариди мол, инчунин овардани мол (ҳамлу нақли мол), боҷи воридот ва дигар харочотҳо ба нархи хариди мол дохил карда мешаванд.

42. Маблағе, ки муштарӣ тибқи шартҳои шартномаи фурӯши мол уҳдадор аст ба ташкилоти қарзии исломӣ пардохт намояд, аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун қарз эътироф мегардад. Ҳисобгирии минбаъдаи қарз ва эътирофи даромад аз шартномамӯтобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон амалӣ мегарданд.

43. Дар сурати аз ҷониби муштарӣ пурра пардохт шудани маблағи умумии мол, ташкилоти қарзии исломӣ маблағҳои пулии воридшударо барои пардохти қарз равона карда, даромадро эътироф мекунад. Дар сурате ки агар тибқи шартҳои шартнома муштарӣ маблағи молро давра ба давра тибқи ҷадвал пардохт намояд, ташкилоти қарзии исломӣ дар ҳисобдории муҳосибӣ даромадро аз рӯи шартномаи муробаҳа тибқи ҷадвали пардохтҳо ҳар моҳ ҳисоб мекунад. Маблағҳои пулии воридшуда барои пардохти қарз ва даромади барои гирифтани ҳисобшуда равон карда мешаванд.

44. Ташкилоти қарзии исломӣ давра ба давра сифат ва андозаи хавфи пайдоиши талафоти имконпазири ба дороиҳо алоқамандро тибқи аҳди муробаҳа бо таснифоти дахлдор ва маблағҷудокуниҳо ба фонди пушонидани талафоти имконпазир аз руи дороиҳо (минбаъд ФПТИД) мӯтобиқи санади меъёрии ҳуқуқии дахлдори Бонки миллии Тоҷикистонбаҳо медиҳад.

45. Дороиҳое, ки тибқи аҳди муробаҳа ҷойгир карда шудаанд, ҳамчун қарз ба ҳисоб гирифта шуда, ба дороиҳои дорои хавфи қарзӣ баробар карда мешаванд ва мувофиқан таҳти ҳама гуна маҳдудиятҳои марбут ба ҷойгирсозии қарзҳо қарор мегиранд.

46. Аҳди “Музораба”. Аҳди Музораба – аҳди дар асоси шартнома басташуда, ки мӯтобиқи шартҳои он як тараф – сармоягузор сармоя (маблағҳои пулӣ) пешниҳод мекунад, тарафи дигар – соҳибкор сармояро гирифта онро бо истифода аз захираҳои меҳнатии худ бо мақсади гирифтани фоида ва тақсими он дар байни тарафҳо тибқи

шартнома истифода мебарад.Шартномаи музораба бояд дар шакли хаттӣ баста шавад.

47. Аҳдҳои музораба ба навъҳои зерин тақсим мешаванд:

-Музорабаи маҳдуд – аҳди музораба, ки тибқи шартҳои он сармоягузор номгӯии дороиҳо ё объектҳои соҳибкорро барои сармоягузорӣ муқаррар мекунад, дар ин маврид барои ҳар як объекти сармоягузорӣ бо соҳибкор ва сармоягузор шартномаи алоҳида баста мешавад. Дар ин ҳолат сармоягузор ҳуқуқ дорад ба як қисми фоидае, ки дар натиҷаи истифодаи маблағ аз рӯи ҳар як аҳд ба таври алоҳида гирифта шудааст ва ин дар шартномаи алоҳида муайян гардидааст, умед бандад;

-Музорабаи номаҳдуд – аҳди музораба, ки тибқи шартҳои он соҳибкор ба таври мустақил объекти сармоягузоришавандаро бе ягон маҳдудият мутобиқи донишу таҷрибаи худ дар доираи шартнома ва тибқи предмети шартнома муайян мекунад;

-Музорабаи кушода– аҳде, ки тибқи шартҳои он сармоягузор ҳуқуқ дорад аз соҳибкор фавран маблағҳои пулии ба вай пешниҳодшударо бо талаби нахустин гирад. Дар ин ҳолат сармоягузор ҳуқуқ надорад як қисми фойдаро талаб кунад;

-Музорабаи пӯшида – аҳде, ки тибқи шартҳои он сармоягузор ҳуқуқ дорад аз соҳибкор маблағҳои пулии ба вай пешниҳодшударо танҳо баъди фаро расидани муҳлати муайянкардаи шартнома талаб намояд. Дар ин ҳолат сармоягузор ҳуқуқ дорад як қисми фойдаро, ки дар шартнома муайян шудааст, гирад;

-Музорабаи махсус - аҳде, ки тибқи шартҳои он сармоягузор речаи аз ҷониби соҳибкор истифода шудани маблағҳои ба вай пешниҳодшударо (дар ин ҳолат ташкилоти қарзии исломӣ) танҳо дар алоҳидагӣ аз маблағҳои пешниҳодкардаи дигар сармоягузoron бидуни ҳуқуқи якҷоя кардани онҳо муқаррар менамояд. Дар ин ҳолат сармоягузор ҳуқуқ дорад ба як қисми фоидае, ки аз истифодаи маблағҳои ба вай пешниҳодшуда ва захираҳои меҳнатии соҳибкор гирифтааст, умед бандад;

-Музорабаи умумӣ - аҳде, ки тибқи шартҳои он сармоягузор речаи аз ҷониби соҳибкор истифода шудани маблағҳои ба вай пешниҳодкардаро (дар ин ҳолат ташкилоти қарзии исломӣ) муқаррар мекунад, ки тибқи он соҳибкор ҳуқуқ дорад онҳоро ба ҳаҷми умумии маблағҳои пешниҳодкардаи дигар сармоягузoron дохил намояд. Дар ин ҳолат сармоягузор ҳуқуқ дорад ба як қисми фоидае, ки бо

истифодаи ҳамаи маблағҳои пулии пешниҳодшуда ва захираҳои меҳнати соҳибкор гирифта шудааст, умед бандад.

48. Аҳди музорабаро ташкилоти қарзии исломӣ дар ду ҳолат истифода мебарад:

- ҳамчун воситаи ҷалби маблағҳо;

- ҳамчун воситаи ҷойгирсозии маблағҳое, ки тибқи музораба ҷалб шудаанд.

49. Ташкилоти қарзии исломӣ ба сифати сармоягузор баромад намуда, бояд нақшаи тижоратиро баҳо дода, объектҳоро барои сармоягузорӣ муайян намояд, фаъолияти соҳибкорро баҳогузорӣ карда, минбаъд дар рафти иҷрои шартнома ба вай маслиҳатҳо диҳад.

50. Ҳангоми додани маблағҳои пулӣ аз рӯи аҳди музораба, ташкилоти қарзии исломӣ бояд ба шартнома дар бораи манъи истифодаи ғайрмақсадноки маблағҳои пулӣ ва додани қарз шарт дохил намояд.

51. Бо мақсади иҷрои матлуби уҳдадориҳо аз рӯи аҳди музораба, ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун сармоягузор бояд аз муштарӣ гарав, байъона, замонат, кафолат ва дигар навъҳои таъминотро, ки қонунгузорӣ ӯ шартнома баробар ба маблағи аз рӯи шартнома додаи ташкилоти қарзии исломӣ пешбинӣ кардааст, қабул кунад.

52. Дар шартномаи музораба бояд ҳадди ақал инҳо пешбинӣ шаванд:

- нишон додани навъи шартнома;

- вобаста ба навъ дар шартнома метавонад объекти сармоягузорӣ, пеш аз муҳлат гирифта натавонистани маблағи воридшуда, имконияти якҷоя кардани маблағҳои аз сармоягузор гирифта бо маблағҳои шахсони сеюм дарҷ гардад;

- андозаи маблағи пешниҳодшаванда;

- тарзи таъмини уҳдадориҳои соҳибкор;

- ҳуқуқи уҳдадориҳои тарафҳо;

- масъулияти соҳибкоре, ки уҳдадориро дар бораи аз ҳисоби худ ҷуброн кардани зараре, ки дар рафти иҷрои шартнома бинобар амалҳои/беамалии гунаҳкорона ӯ ғайриқонунии он ба миён омадааст, аз ҷумла аз ҳисоби таъмин ӯ дигар молу мулки худ иҷро накардааст ӯ ба таври дахлдор иҷро накардааст;

- тартиби тақсими ғоида ва зарар ба тарзе ки ягон номуайяни барои иштирокдорони шартнома истисно карда шавад;

- аз ҷониби соҳибкор ба таври мустақил ё бо ҷалби шахсони соҳибтахассус иҷро шудани шартҳои шартнома;

- пешбурди ҳисобгирии истифодаи маблағҳои пулии аз сармоягузор гирифташаванда, ки имкон медиҳанд баъди тамомшавии шартнома ё марҳилаи алоҳида ғоидаи гирифташудаи байни тарафҳо тақсимшаванда муайян карда шавад;

- тартиби қатъи шартнома.

53. Ғоидаи ҳар як тарафи шартнома бо таносуби ғоизӣ аз ғоидае, ки соҳибкор дар рафти истифодаи маблағҳои пешниҳодкардаи сармоягузор гирифтааст, муайян карда мешавад. Тартиби тақсими ғоида байни тарафҳо бояд қаблан дар шартнома муайян карда шавад.

Агар дар натиҷаи иҷрои шартнома соҳибкор на танҳо ғоида нагирад, балки зарар бинад, он гоҳ сармоягузор ба андозаи сармояи пешниҳодкардааш зарар мебинад ва соҳибкор низ дар ин ҳолат барои меҳнаташ подош намегирад. Ин гуна қоидаи тақсими зарар он вақт амал мекунад, ки агар зарар бо гуноҳи соҳибкор ба миён наомада бошад.

Агар зарар дар рафти иҷрои шартнома бинобар амалҳои /беамалии гунаҳкорона ё ғайриқонунии соҳибкор ба миён омада бошад, он гоҳ зарари мазкур бояд аз ҳисоби соҳибкор пӯшонида шавад. Дар ин ҳолат сармоягузор ҳуқуқ дорад аз соҳибкор маблағи қаблан тибқи шартнома барои таъмин воридкарда ва агар он нокифоя бошад, аз ҳисоби ягон амволи дигари соҳибкор гирад.

54. Шартномаи музораба наметавонад бо тартиби яктарафа қатъ карда шавад, агар:

- соҳибкор иҷрои шартномаро оғоз карда, маблағҳоро дар рафти ғайриқонунии соҳибкорӣ мавриди истифода қарор дода бошад;

- муҳлати шартнома ба охир нарасида бошад.

55. Ҷалби маблағҳои пулӣ аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ тибқи шартномаи музораба:

-мблағҳои пулии тибқи шартҳои шартномаи музораба ҷалбшуда дар ҳисобдорӣ дар қисмати уҳдадорихои ташкилоти қарзии исломӣ дар зерҳисоби суратҳисобҳои тавозунии амонатҳои шахсони воқеӣ, ҳуқуқӣ ва дигар ташкилотҳои қарзии исломӣ инъикос дода мешаванд;

- ҳангоми кушодани суратҳисоб ба муштарӣ тибқи шартномаи музораба, ташкилоти қарзии исломӣ бояд ҳамаи талаботи заруриро

вобаста ба мушаххаснамоии шахсияти муштарӣ мутобиқи санадҳои меъёрии Бонки миллии Тоҷикистон иҷро намояд;

-баҳисобгирии маблағҳои тибқи шартномаи музораба ҷалбкардаи ташкилоти қарзии исломӣ дар суратҳисобҳои тавозунии ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи маблағи асосии тибқи шартнома воридшуда амалӣ мегардад. Баҳисобгирии уҳдадорихо тибқи шартномаи музораба бо аъёри хориҷӣ бо номинали аъёри бурда мешавад. Ҳисобгирии таҳлилӣ (аналитикӣ) аз рӯи суратҳисобҳои муштарӣ ташкилоти қарзии исломӣ дар барномаи махсуси автоматишуда бо нишон додани ҳамаи амалиёти аз рӯи ҳисоб гузаронидашаванда пеш бурда мешавад;

- раёсати ташкилоти қарзии исломӣ тартиб, андоза ва қоидаҳои пардохти ҳиссаи фоидаи ба мизоҷ ҳисобшавандаро тибқи шартномаи музораба муқаррар мекунад. Маблағи фоидае, ки тибқи шартҳои шартномаи музораба пардохт шудааст, ҳамчун хароҷоти давра ҳисобида мешавад;

-ташкилоти қарзии исломӣ ҳисобкунии хароҷотро тибқи шартномаи музораба давра ба давра (ҳар моҳ ё ҳар се моҳ) дар асоси шартҳои шартнома бо дарназардошти хусусият ва муҳлати бозгашти маблағҳои ҷойгиркардаи ташкилоти қарзии исломӣ ба лоиҳаҳои сармоягузорӣ (муробаҳа, музораба, иҷора, истисно, мушорака ва ғ.) дар ҳисобдории муҳосибӣ анҷом медиҳад;

-дар сурати ба даст овардани натиҷаҳои молиявии мусбӣ аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ, ки ҳамчун соҳибкор амал мекунад, ташкилоти қарзии исломӣ ба муштарӣ ҳиссаи фоидаи пардохт мекунад. Тартиб ва муҳлати тақсими фоида аз амалиёти музораба мутобиқи шартҳои шартнома сурат мегирад;

-ҳиссаи фоидаи муштарӣ вобаста ба навъи шартномаи музорабаи маҳдуд ё номаҳдуд ҳисоб карда мешавад. Дар ҳолати шартномаи музорабаи маҳдуд, ҳиссаи фоидаи муштарӣ вобаста ба фойданоки аз сармоягузорӣ ба ягон лоиҳаи муайян, ҳиссаи маблағҳои воридкардаи муштарӣ, таносуби тақсимот, ки дар шартнома муқаррар шудааст, ҳисоб карда мешавад. Дар ҳолати шартномаи музорабаи номаҳдуд, ҳиссаи фоидаи муштарӣ вобаста ба фоидаи гирифтаи ташкилоти қарзии исломӣ аз ҷойгирсозии маблағҳои пулӣ ба амалиёти активии анҷомдодаи ташкилоти қарзии исломӣ тибқи принципҳои маблағгузориҳои исломӣ (музораба, муробаҳа, истисно, шарика, салам, иҷора ва ғ.) барои давраи мушаххаси дар шартнома

нишондода мувофиқ ба маблағҳои гузоштаи тарафҳо ҳисоб карда мешавад;

- аҳдҳои музораба аз рӯи мазмун ба амалиёти амонатӣ баробар доништа мешаванд;

- суратҳисобҳои баҳисобгирии аҳдҳои музораба тибқи санади меъёрии ҳуқуқии дахлдори Бонки миллии Тоҷикистонвобаста ба захираҳои ҳатмии ташкилотҳои қарзии исломӣ аз руи пасандозҳо ва уҳдадориҳои дигари ба онҳо монанд дохил карда мешаванд. Ҳангоми ҳисоб кардани нишондиҳандаи пардохтпазирӣ уҳдадориҳои мазкур ба маблағи уҳдадориҳои ташкилоти қарзии исломӣ тибқи меъёрҳои нишондодаи санади меъёрии ҳуқуқии мазкур дохил карда мешаванд.

56. Додани маблағҳои пулӣ тибқи аҳдимузораба:

- дороиҳое, ки тибқи аҳди музораба ҷойгир карда шудаанд, ба дороиҳои дорои хавфи қарзӣ баробар карда шуда, мувофиқан таҳти ҳама гуна маҳдудиятҳои марбут ба ҷойгиркунии қарз қарор мегиранд;

- дороиҳое, ки тибқи аҳди музораба ҷойгир карда шудаанд, аввал дар тавозун аз рӯи маблағи пулии тибқи аҳди гузошташуда, дар зерҳисоби суратҳисобҳои тавозунӣ аз рӯи қарзҳои додаи ташкилотҳои қарзии исломӣ ба ҳисоб гирифта мешаванд;

- азбаски дороиҳои тибқи аҳди музораба ҷойгиршуда хавфи барнагаштани маблағҳоро (хавфи қарзӣ) доранд, ташкилоти қарзии исломӣ барои ин навъи дороиҳо захира ва фондҳои дахлдор ташкил медиҳад;

- даромад/фоида аз аҳдҳои музораба дар ҳисобдорӣ баъди ба охир расидани муҳлати амали шартномаи музораба ва гирифтани натиҷаи ниҳой аз лоиҳа эътироф карда мешавад. Инчунин имконпазир аст онро ташкилоти қарзии исломӣ дар шакли натиҷаи фосилавӣ ба даст орад, ки метавонад аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ дуруст баҳогузорӣ ва тибқи шартҳои шартнома бо бозшумории минбаъда ва тасҳеҳи он бо баробари тамомшавии лоиҳа гирифта шавад. Аз рӯи лоиҳаҳои дарозмуҳлат ҳисоб кардан ва эътироф намудани ҳисобгирии даромад ҳар моҳ ё ҳар се моҳ вобаста ба баҳогузориҳои мунтазами лоиҳа бо мақсади муайян кардани мутобиқати натиҷаҳои дар марҳилаҳои гуногуни татбиқи лоиҳа бадастомадаи иҷрои кор ба корҳои дар нақшаи фаъолият банақшагирифта амалӣ карда мешавад. Дар сурати мусбат будани натиҷаҳо, ташкилоти қарзии исломӣ даромадро вобаста ба фоизи фоидаи дар шартнома муқарраршуда бо таносуби

фоизӣ аз ғоидае, ки ба ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи натиҷаҳо баъди анҷомёбии лоиҳа ҳисоб мешавад, ҳисоб мекунад;

- дар ҳисобдорӣ зарар ҳамчун камшавии маблағи сармоягузорӣ, ки дар дороиҳои ташкилоти қарзии исломӣ ҳисобгирӣ мешавад, эътироф шуда, аз ҳисоби захираҳои дахлдори ташкилкардаи ташкилоти қарзии исломӣ бароварда мешавад. Агар маблағи зарар ба маблағи сармоягузори амалиёти музораба баробар бошад, ташкилоти қарзии исломӣ дороиро пурра аз захираҳои дахлдори ташкилшуда хориҷ мекунад.

57. Аҳди “Мушорака”. Аҳди “Мушорака” – аҳд дар бораи шарикӣ байни ду ё зиёда тарафҳо баста мешавад, ки мутобиқи он ҳар як шарик маблағи муайяни пулӣ ё бо розигии ҳамаи шарикон – дороиҳои моддиро (ғайримоддӣ) мегузорад, ки ин ба ҳар шарик барои пешбурди кор бо истифодаи дороиҳои шарикон бо шартҳои тақсими ғоида тибқи шартнома ҳуқуқ медиҳад ва зарарро ҳар як шарик мутобиқ ба маблағи ба сармояи умумии шарикон гузаштааш ба дӯш дорад.

58. Шартномаҳои мушорака аз рӯи ду категорияи асосӣ тасниф мешаванд:

- якҷоя шудани иштирокчиён ба ташкил кардани шахси ҳуқуқӣ;
- якҷоя шудани иштирокчиён бо ташкил кардани шахси ҳуқуқӣ, аз ҷумла, ширкати шарикӣ ва ё шахсони ҳуқуқӣ, ки мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил шудаанд.

Агар аз мавзӯи шартнома чизи дигаре барнаояд, шартномаи мушорака ҳам нисбат ба иттиҳодияи иштирокчиён ба ташкили шахси ҳуқуқӣ ва ҳам нисбат ба иттиҳодияҳо бо ташкили шахси ҳуқуқӣ татбиқ мегардад.

59. Мушорака – ин шакли ҳамкорӣ дар асоси шартномаи мушорака, ки дар он яке аз шарикон ваъда медиҳад, ки саҳмияҳои одии (ҳиссаи) шарикӣ дигарро то вақти пурра ба вай гузаштани ҳуқуқи моликият ба саҳмияҳо (ҳисса) тадриҷан харида гирад. Ин амалиёт аз ташкили шарикӣ оғоз шуда, баъди он хариду фурӯши саҳмияҳо байни ду шарик оғоз мешавад ва ин гуна амалиёти хариду фурӯш дар шартномаи шарикӣ набояд пешбинӣ шавад. Ба шарикӣ харидори саҳмияҳо иҷозат дода мешавад, ки танҳо харидани саҳмияҳоро ваъда диҳад. Ин ваъда бояд аз шартномаи шарикӣ вобаста набояд. Ғайр аз ин, шартномаи хариду фурӯш бояд аз шартномаи

шарикӣ вобаста набошад. Иҷозат дода намешавад, ки як шартнома бо шартӣ баста шудани шартномаи дигар баста шавад.

60. Дар аҳди мушорака қоидаҳои умумии шартномаи шарика истифода мешаванд ва ба шартномаи мушорака дохил кардани ягон муқаррароте, ки ба ҳар як тараф ҳуқуқи бозпас гирифтани ҳиссаро аз сармояи ширкат медиҳад, иҷозат дода намешавад. Шартномаи шарика дар шакли хаттӣ баста мешавад. Агар шахси ҳуқуқӣ дар асоси шартномаи шарикӣ таъсис дода шавад, он бояд ба қайд гирифта шавад. Дар ҳуҷҷати шартнома оид ба таъсиси ширкат ё оинномаи ширкат мушаххас нишон додани мақсади шарикӣ зарур мебошад.

61. Ба ташкилоти қарзии исломӣ иҷозат дода мешавад, ки дар бораи шарикӣ шартнома бандад, агар маблағҳои молиявӣ ё амволи барои фаъолияти шарикӣ пешниҳодкардаи тарафҳо аз манбаъҳои ҷоиз гирифта шаванд. Ҳангоми таъсиси ширкати ба шарикӣ асосёфта, бояд ҳама гуна далелҳои зарурӣ дар бораи риояи принципҳои маблағгузори исломӣ дар мавриди иҷрои амалиёт дар рафти фаъолияти шарикӣ, аз ҷумла далелҳо оид ба идорасозии ширкати риоякунандаи принципҳои маблағгузори исломӣ гирифта шаванд.

62. Ҳангоми ворид намудани тағйиру иловаҳо ба шартномаи шарикӣ, агар нишондиҳандаи тақсими фоида таҷдиди назар шавад, он гоҳ зарарро ҳар як шарик бояд мувофиқ ба ҳиссаи маблағи ба сармояи шарикӣ воридкардааш ба зимма гирад.

63. Агар ба сармояи ширкати дар асоси шартномаи шарикӣ “шарика” таъсисёфта дороиҳои моддӣ (молҳо) ворид карда шаванд, он гоҳ арзиши пулии ин гуна дороиҳо бояд аз ҷониби коршиносони мустақил муайян карда шавад.

64. Ба сифати саҳм (ҳисса) ба сармояи ширкат дар асоси шартномаи шарикӣ “шарика” таъсисшуда ворид кардани уҳдадорӣҳои қарзӣ (қарзи дебиторӣ) иҷозат дода намешавад. Уҳдадорӣҳои қарзӣ имкон доранд ба сармояи ширкати дар асоси шартномаи шарикӣ “шарика” таъсисёфта гузошта шаванд, танҳо агар онҳо аз дигар дороиҳои ба сармоя дар шакли саҳм (ҳисса) пешниҳодшуда ҷудо набоянд. Дар ин маврид арзиши дороиҳои ҳолис бояд аз ҷониби аудиторони мустақил тасдиқ карда шавад.

65. Дар шартномаи таъсиси ширкати ба шарикӣ асосёфта, бояд уҳдадорӣҳои ҳар як шарик барои дар доираи шартнома ва ба манфиати ширкат амал кардан, инчунин риояи ҳатмии принципҳои маблағгузори исломӣ пешбинӣ карда шаванд.

66. Дар шартнома имкон дорад шарт дар бораи роҳбарӣ кардани ширкат аз ҷониби шарикони муайян ё як шарик пешбинӣ карда шавад. Дар ин ҳолат, дигар шарикон уҳдадоранд ин қарорро дастури амал карда, аз номи ширкат ягон кор анҷом надиханд.

67. Дар шартномаи шарика имкон дорад таъини роҳбар (менечер) на аз ҳисоби шарикон, бо подошпулии бетағйир (доимӣ), ки ба хароҷоти ширкат дохил аст, ё пардохтпулӣ дар шакли як қисми фоидаи сармоягузорӣ ва подошпулии доимӣ дар шакли ҳавасмандсозӣ пешбинӣ гардад. Агар аз аввал идорасозӣ дар асоси ҳиссаи фоизӣ аз фоидаи бадастоянда амалӣ гардад, он гоҳ ин амал роҳбарро ҳамчун музориб (соҳибкор) тасниф мекунад ва дар ин ҳолат вай танҳо ба ҳиссае аз фоида, агар ин гуна ҳисса бошад, ҳуқуқ дорад ва ба вай дигар ягон подошпулӣ барои хизматҳои роҳбар пардохта намешавад.

68. Дар шартномаи шарика муайян кардани подошпулии доимӣ (бетағйир) ба шарике, ки ба идорасозии маблағҳои ширкати дар асоси шартномаи шарика таъсисшуда ҳиссагузорӣ мекунад ё дар ягон шакли дигар, масалан, дар соҳаи ҳисобдорӣ хизмат мерасонад, иҷозат дода намешавад. Дар ин маврид, ба вай додани қисми зиёди фоида, назар ба фоидае, ки ӯ мутобиқи ҳиссааш дар сармояи шарикӣ ба даст меовард, иҷозат дода мешавад.

69. Дар шартномаи шарика бояд масъулияти шарикон барои пешниҳоди таъминипӯшонидани зарар дар сурати амалҳои ғайриқонунӣ, саҳлангорӣ, беэътиной ё вайрон кардани шартнома аз ҷониби шарикон/шарик пешбинӣ карда шавад.

70. Агар барои ҷуброни зарари ба якчанд ё ҳамаи шарикон расида тарафи сеюм кафолат диҳад, он гоҳ бояд ин гуна кафолат ба талаботи зерин ҷавобгӯ бошад:

- қобилияти ҳуқуқдорӣ ва уҳдадории молиявии ин гуна тарафи сеюм, ки ҳамчун кафил баромад мекунад, бояд аз шартномаи шарика вобаста набошанд;

- кафолат наметавонад ба ивази ҷубронпулии муайян дода шавад ва бо шартномаи шарика алоқаманд бошад;

- ба тарафи сеюм, ки ҳамчун кафил баромад мекунад, набояд зиёда аз нисфи маблағи сармоя дар ширкат, ки ба вай тарафи сеюм кафолат медиҳад, тааллуқ дошта бошад;

- ба ширкате, ки кафолат гирифтааст, набояд зиёда аз нисфи маблағи сармояи ширкат, ки ин гуна кафолат медиҳад, тааллуқ дошта бошад;

- шарике, ки барояш кафолати тарафи сеюм дода шудааст, ҳуқуқ надорад иҷрои уҳдадорихояшро тибқи шартнома рад намояд, агар кафил шартҳои кафолатро иҷро накунад.

71. Дар шартномаи шарика бояд тартиби тақсими фоида байни тарафҳо дар шакли ҳиссаи аз фоида гирифта мувофиқ ба саҳми (ҳиссаи) ҳар як шарик ба сармояи ширкат пешбинӣ карда шавад. Фоида наметавонад дар шакли маблағи пулии бетағйир (собит) муқаррар карда шавад.

72. Дар шартномаи шарика имкон дорад тағйирёбии ҳиссаи шарикон дар тақсими фоида дар санаи тақсими он ё ҳуқуқи шарик барои дар рӯзи тақсими фоида ба манфиати шарики дигар гузашт кардани як қисми фоидаи ба вай додашаванда пешбинӣ карда шавад.

73. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад ихтиёри зарари дигар шариконро ба зимма гирад. Вале дар шартномаи шарика ташкилоти қарзии исломӣ метавонад ҳуқуқи дигар шариконро дар бораи ихтиёран бе ягон шарти пешакӣ ба зимма гирифтани масъулияти зарар дар лаҳзаи пайдоиши он пешбинӣ намояд.

74. Ба шарикон иҷозат дода мешавад, то ба истифодаи ягон усули тақсими фоида, новобаста ба он, ки вай доимист ё не, розӣ шаванд. Масалан, розӣ шаванд, ки ҳаҷми фоизии ҳисса дар фоида дар марҳилаи аввали иҷрои шартнома як миқдор ва дар марҳилаи дуюм вобаста ба номувофиқатии ду давра ё андозаи фоидаи гирифташуда дигар бошад. Ин ба шарте иҷозат дода мешавад, ки агар истифодаи чунин усул боиси хориҷ кардани шарик аз иштирок дар фоида нагардад.

75. Фоида бояд аз рӯи натиҷаҳои ҳақиқӣ бе дарназардошти фоидаи пешбинишавандаи фаъолияти ширкат тақсим карда шавад.

76. Ба шартҳо ё усули тақсими фоида аз рӯи шартномаи шарика дохил кардани ягон муқаррарот ё шарт, ки метавонад усулҳои тақсими фойдаро вайрон кунад, иҷозат дода намешавад. Ҳар гуна шарт ё усули тақсими фоида, ки метавонад ба чунин натиҷа орад, шартномаро беэътибор месозад.

77. Ба шарикон дар шартнома пешбинӣ кардани муқаррароте, ки тибқи он яке аз шарикон маблағи яквқтаина аз фоида ё миқдори

фоизиро аз сармояи ширкати дар асоси шартномаи шарика таъсисёфта ҳамчун ҳиссаи фоида мегирад, иҷозат дода намешавад.

78. Мувофиқа кардани он иҷозат дода мешавад, ки агар маблағи фоидаи гирифта аз ҳадди муайяни ниҳоии муқарраркардаи тарафҳо зиёд бошад, он гоҳ фоидаи изофӣ ба шарики муайян тааллуқ дорад. Тарафҳо ҳамчунин метавонанд дар ин хусус ба мувофиқа расанд, ки агар фоида аз маблағи ниҳойи зиёд набошад ё аз ин маблағ кам бошад, он гоҳ фоида мутобиқи шартномаи онҳо тақсим карда мешавад.

79. Ҳангоми ба охир расидани муҳлати шарикӣ ё барҳамдиҳии он, фоида метавонад ниҳоят дар асоси маблағе, ки аз фурӯши ҳамаи дороиҳои мавҷудаи ширкати дар асоси шартномаи шарика таъсисёфта ворид шудааст, бо нархи бозорӣ тақсим карда шавад.

80. Тақсими ягон ҳиссаи маблағ ба яке аз тарафҳо дар шакли пешпардохт, яъне то баҳодиҳии ҳақиқӣ иҷозат аст, ба шарте ки ҳисобу китоби ниҳойи воқеан дар марҳилаи нисбатан дертар сурат гирад. Дар ин ҳолат тарафҳо уҳдадоранд ҳар гуна маблағеро, ки зиёда аз ҳиссаи пешбинишудаи фоидашон баъди баҳодиҳии ҳақиқӣ гирифтаанд, ба ширкат ҷуброн намоянд.

81. Агар мавзӯи шартномаи шарика дороиҳое бошанд, ки барои ба иҷора (лизинг) додан ва гирифтани даромад харида шудаанд, ё мавзӯи шартнома хизматрасониҳое бошанд, ки аз онҳо маблағ ворид мешавад, он гоҳ маблағ бояд ҳар сол ба шарикон дар шакли пешпардохт тақсим гардида, дар охири муҳлати амали шартномаи шарика танзим ва ҷуброн карда шавад.

82. Дар асоси оиннома ё қарори тарафҳо тақсим накардани фоидаи ширкат ё давра ба давра нигоҳ доштани маблағи муайяни фоида ба ҳайси захираи пардохтпазирӣ ё захира барои пӯшонидани талафоти сармоя (захираи хавфи сармоягузорӣ) иҷозат дода мешавад.

83. Дар асоси мувофиқа нигоҳ доштани як қисми фоида барои хайрия ва эҳсонкорӣ иҷозат дода мешавад.

84. Тарафҳо метавонанд шартномаи шарикаро ба муҳлати муайян ва ё бе нишон додани муҳлат банданд ё барои асос шудани қатъи шартнома шарти бекор кардани онро муқаррар кунанд.

85. Ҳар як шарик ҳуқуқ дорад шартномаи шарикаро баъди ба шарики (шарикони) худ фиристодани огоҳинома дар ин бора қатъ намояд (яъне аз ширкат хориҷ шавад). Дар ин ҳолат вай ба ҳиссаи худ дар ширкат ҳуқуқ дорад ва баромадани он аз ширкат боиси қатъ шудани шарикии дигар шарикон намегардад.

86. Ҳангоми баستاني шартномаи шарикӣ муҳлатнок ба тарафҳо иҷозат дода мешавад, ки дар бораи қатъи шарикӣ пеш аз муҳлат гуфтушунӣ намоянд. Дар ҳамаи ин ҳолатҳо уҳдадориҳо ва амалҳои, ки шарикон то қатъ шудани шартнома анҷом медиҳанд, бетағйир боқӣ мемонанд.

87. Ба шарик иҷозат дода мешавад, ки барои бо нархи бозорӣ ё дар асоси мувофиқа дар санаи харид дар давоми давраи амали ширкат ё дар лаҳзаи барҳамдиҳии он харидани ҳамаи дороиҳои ширкати дар заминаи шартномаи шарика таъсисшуда, ваъдаи қатъӣ диҳад. Ваъда додани хариди дороиҳои ширкате, ки дар заминаи шартномаи шарика таъсис ёфтааст, бо арзиши номиналии қаблан муайяншуда иҷозат дода намешавад.

88. Корхонаи дар асоси шартномаи шарика таъсисшуда фаъолиятро бо баробари тамомшавии муҳлати амали шартнома ё то фаро расидани ин сана ба охир мерасонад, агар шарикон дар хусуси пеш аз муҳлат қатъ намудани он ва ё дар ҳолати муассисаи барои анҷом додани ягонфаъолияти муайян таъсисшуда, баъди барҳамдиҳии ҳақиқии дороиҳои, ки мавзӯи шартномаи шарикиро ташкил медиҳанд, тасмим гиранд.

89. Қатъ намудани шартномаи шарика метавонад ҳангоми барҳамдиҳии эҳтимолӣ ҷой дошта бошад. Дар ин ҳолат шартномаи шарика ҳамчун шартномаи анҷомёфта баррасӣ шуда, тарафҳо дар сурати доштани хоҳиш шарикӣ навро оғоз мекунанд, ки тавассути он дороиҳои, ки дар рафти барҳамдиҳии воқеӣ фурӯхта нашудаанду вале дар асоси барҳамдиҳии эҳтимолӣбаҳогузори шудаанд, сармояи корхонаи нав ба ҳисоб мераванд. Агар барҳамдиҳӣ бо тамомшавии муҳлати шартнома алоқаманд бошад, он гоҳ ҳамаи дороиҳои мавҷударо аз рӯи нархҳои ҷорӣ бозорӣ мефурӯшанд ва пули аз фурӯш бадастомада барои мақсадҳои зерин истифода мешавад:

- барои хароҷоти барҳамдиҳӣ;

- барои пардохти уҳдадориҳои молиявӣ аз дороиҳои холиси муассиса;

- барои дар байни шарикон мувофиқ ба ҳиссаи онҳо дар сармояи ширкат тақсим намудани дороиҳои боқимонда. Агар дороиҳо камӣ кунанд ва тарафҳо ҳамаи сармояи гузоштаашонро баргардонда натавонанд, он гоҳ дороиҳо мувофиқ ба ҳиссаи дар сармояи ширкат доштаи онҳо тақсим карда мешаванд.

90. Ширкати бо мақсади хизматрасонӣ таъсисёфта дар асоси шартномаи байни ду ё зиёда шарик барои хизматрасоние, ки ба касби муайян ё меҳнати боихтисос дахл дорад, ё барои пешниҳоди хизматҳои муайян ё хизмати касбӣ, инчунин барои истеҳсоли мол таъсисдода мешавад. Шарикон ғоидаро мутобиқи таносуби мувофиқашуда тақсим мекунанд.

91. Ширкате, ки дар асоси шарикӣ барои хизматрасонӣ таъсис ёфтааст, сармояи пулӣ надорад. Шарикон метавонанд байни худ наваҳои гуногуни хизматрасониро тақсим кунанд ва метавонанд ба якчанд ё ҳамаи шарикон як қатор хизматҳо ё ягон хизмати муайяно ба тарзе таъин кунанд, ки тавассути он метавонанд барои пешниҳоди маҷмӯи хизматрасониҳо якҷоя амал намоянд.

92. Ғоида дар байни шарикон мутобиқи таносуби мувофиқашуда тақсим карда мешавад, вале дар шартнома пешбинӣ кардани муқаррароте, ки тибқи он ба шарикӣ муайян ягон маблағи яквқтаина аз ғоида пардохт карда мешавад, мумкин нест.

93. Агар барои ширкате, ки дар асоси шарикӣ ҷиҳати хизматрасонӣ таъсис ёфтааст, воситаҳои истеҳсолот зарур бошанд, он гоҳ ба ҳар як тараф иҷозат дода мешавад, ки воситаҳои зарурии истеҳсолотро таъмин намоянд, ки барои хизматрасонӣ ба ӯ лозиманд. Дар ин ҳолат ҳар як шарик ба воситаҳои истеҳсолоте, ки пешниҳод кардааст, ҳуқуқи моликият дорад. Шарикон метавонанд барои харидани таҷҳизоти зарурӣ ё асбоб дар асоси ҳуқуқи муштаракӣ моликият маблағ ворид намоянд. Ҳамчунин ба тарафи иштирокдори шартномаи шарика иҷозат дода мешавад, ки воситаҳои истеҳсолотро, ки барои ширкат заруранд ба ивази подошпулие, ки ба ҳисоби хароҷоти ҷорӣи ширкат бурда мешавад, таъмин намоянд.

94. Доройҳое, ки аз рӯи аҳди шарика ҷойгир карда шудаанд, ба ғаъолияти сармоягузорӣ тааллуқ дошта, хавфи қарзӣ доранд ва таҳти ҳамагуна маҳдудиятҳои марбут ба ҷойгирсозии қарзҳо қарор мегиранд.

95. Аҳди “Иҷора ва иҷора мунтаҳия биттамлик”. Аҳди “Иҷора” – ин наваи ғаъолияти сармоягузорӣ, китибқи он иҷорадеҳ тавассути хариди махсус молики таҷҳизот ё дигар молу мулк шуда, онро ба иҷорагир ба иҷораи (кироӣ) пулакӣ ба ихтиёрдорӣ ё истифодаи муваққатӣ дар муҳлати мувофиқашуда медиҳад.

96. Иҷораи мунтаҳия биттамлик – аҳдест, ки аз шартномаи иҷора баромада, мутобиқи он муштарӣ барои харидани молу мулки қаблан

ба иҷора дода (барои ихтиёрдорӣ ва истифодаи муваққатӣ), ё баъди анҷомёбии муҳлати амали шартномаи иҷора, ва ё давра ба давра дар давоми давраи амали шартнома ҳуқуқ пайдо мекунад.

97. Шартномаи иҷора – шартномаест, ки мутобиқи он иҷорадеҳ уҳдадор мешавад молумулки нишондодаи иҷорагирро харида, молик шуда ва онро ба маблағи муайян барои истифодаи муваққатӣ ба иҷорагир диҳад.

98. Вобаста ба шартномаи иҷора мафҳумҳои зерин истифода мешаванд:

- иҷорадеҳ – ташкилоти қарзии исломие, ки аз ҳисоби маблағҳои худӣ ва/ ё қарзӣ дар рафти иҷрои шартномаи иҷора молу мулкро харида молик мешавад ва онро ҳамчун предмети иҷора ба иҷорагир ба ивази маблағи муайян дар муҳлати муайян ва шартҳои муайян барои соҳибӣ ва истифодаи муваққатӣ бе гузаштан ё бо гузаштани ҳуқуқи моликият ба предмети шартнома ба иҷорагир медиҳад;

- иҷорагир – шахси воқеӣ ё ҳуқуқӣ, ки мутобиқи шартномаи иҷора уҳдадор аст предмети шартномаро ба маблағи муайян, муҳлати муайян ва шартҳои муайян барои ихтиёрдорӣ ва истифодаи муваққатӣ қабул намояд;

- фурӯшанда – шахси воқеӣ ё ҳуқуқӣ, ки мутобиқи шартномаи хариду фурӯши бо иҷорадеҳ басташаванда ба вай дар муҳлати муайян молу мулки предмети иҷорабударо мефурӯшад. Фурӯшанда метавонад ҳамзамон дар доираи як шартномаи иҷора иҷорагир ҳам бошад;

- иҷорапулӣ - пардохтпулӣ барои соҳибӣ ва истифодаи предмети шартномаи иҷора мебошад. Ин пардохтпулиҳо ҷуброни хароҷоти иҷорадеҳро оид ба гирифтани ва ба иҷорагир додани предмети иҷора, ҷуброни хароҷоти марбут ба дигар хизматрасониҳои пешбиниқардаи шартнома, инчунин даромади иҷорадеҳро дар бар мегиранд.

99. Шартномаи иҷора аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ дар асоси дархости муштарӣ барои аз таҳвилгари муайян гирифтани молу мулк ва дар асоси ҳуҷҷатҳои молиявӣ ва ҳуқуқӣ, ки барои қабули қарор оид ба бастани шартнома заруранд, баста мешавад. Барои қабули қарор оид ба бастани шартномаи иҷора, ташкилоти қарзии исломӣ бояд қобилияти иҷорагирро барои пардохт кардани иҷорапулӣ, инчунин бозоргирии молу мулк баҳо диҳад, то имконияти такроран ба иҷора додани молу мулк ё фурӯши онро муайян намояд.

100. Ҳангоми қабулиқарори мусбӣ аз ҷониби иҷорадеҳ, иҷорагир дар шакли хаттӣ ваъда медиҳад, ки молу мулкро ба иҷора мегирад. Иҷорагир маблағи муайянро бо мувофиқаи тарафҳо барои кафолат додани иҷрои ваъда – ба иҷора гирифтани молу мулк ворид мекунад. Маблағи воридкарда танҳо барои ҷуброни зарар дар ҳолати ваъдахилофии фармоишгар(иҷорагир) истифода мешавад.

Дар мувофиқа бо фармоишгар ташкилоти қарзии исломӣ метавонад он маблағро барои сармоягузорӣ дар асоси шартномаи музораба, ки байни ташкилоти қарзии исломӣ ва иҷорагир баста шудааст, истифода барад.

101. Предмети аҳди иҷора метавонад ҳар гуна ашёи ғайриистеъмолий, аз ҷумла: корхонаҳо ва дигар комплексимолумулкӣ, биноҳо, таҷҳизот, воситаҳои нақлиёт ва дигар молу мулки манқул ва ғайриманқул бошад.

102. Молу мулки ба иҷора гирифташуда бояд ба шартнигоҳдории он истифода шавад ва ғоидае, ки аз иҷрои шартнома иҷора ба даст меояд, бояд қонунӣ ва ба талаботи принципҳои маблағгузории исломӣ ҷавобгӯ бошад.

103. Предмети шартномаи иҷора метавонад ҳисса дар дороиҳои алоҳида бошад, ки якҷоя бо иҷорагир нигоҳ медоранд, новобаста ба он, ки иҷорагир шарикӣ иҷорадеҳ ҳаст ё не. Дар ин ҳолат иҷорагир метавонад аз ҳиссаи иҷорагирифта бо ҳамон тарзе ки онро иҷорадеҳ истифода мебарад, ғоида гирад, яъне бо роҳи речаи тақсими вақт ё бо роҳи муайян кардани ягон қисми моликият.

104. Иҷорадеҳ масъулияти ҳар нуқсонеро, ки ба моликияти ба иҷора гирифта расидаасту сифати истифодаи молу мулкро паст менамояд, ба зимма дорад ва масъулиятро барои ҳар гуна ҳолати бадшавии молу мулки ба иҷора дода, ки дар натиҷаи амалҳои ӯ ё дар натиҷаи таъсири рӯйдодҳои берун аз таҳти назорати ӯ ба миён омада, ба ғоидаи тибқи шартномаи иҷора гирифташаванда таъсир мерасонад, истисно намекунад.

105. Агар ғоида аз моликияти ба иҷора гирифташуда пурра ё қисман дар натиҷаи амалҳои ғайриқонунии иҷорагир дар вақти иҷораи ин моликият кам шавад, он гоҳ иҷорагир уҳдадор аст монеаҳоеро, ки ба вай барои гирифтани ғоида ҳалал мерасонанд, бартараф намояд. Дар ин ҳолат муҳлати иҷора ба муҳлате, ки дар давоми он иҷорагир наметавонист аз молу мулки иҷорагирифта

фоида гирад, дароз карда мешавад ва иҷорагир набояд дар давоми давраи фоидаи аздастдода иҷораро рад намояд.

106. Иҷорадеҳ хизматрасонии техникий асосии предмети иҷораро анҷом медиҳад. Иҷорагир бояд хизматрасонии техникий ҷорӣ ё даврагиро (маъмулиро) иҷро намояд.

107. Иҷорадеҳ суғуртаи молу мулкро ба зимма дорад. Хароҷоти суғурта ба иҷорапулӣ дохил мешавад. Баъди имзои шартнома иҷорадеҳ наметавонад аз иҷорагир ягон маблағи аз андозаи муқарраршудаи иҷорапулӣ зиёдтарро талаб намояд.

108. Барои иҷрои шартномаи иҷора ташкилоти қарзии исломӣ моликиятро харидорӣ карда, соҳиб мешавад. Молу мулк метавонад аз шахсе, ки минбаъд иҷорагир мешавад, харидорӣ шуда, баъдан ба ин шахс ба иҷора дода шавад.

109. Иҷорагир метавонад шартномаи зериҷораро бо шартҳое, ки аз шартномаи иҷора фарқдоранд, баста, ба иҷорадеҳ дар ин хусус хабар диҳад.

110. Иҷорагир метавонад молу мулкro ба соҳиби он дар марҳилаи аввали иҷора ба иҷора диҳад, ки иҷорапулии он аз иҷорапулии пардохткардаи вай кам, баробар ё зиёд бошад, агар ҳар ду иҷорапулӣ дар асоси таҳвили фаврӣ ва пардохти фаврӣ пардохт карда шаванд. Пардохтҳои мутақобил наметавонанд бинобар мавқуф гузоштани муҳлати пардохт зиёд бошанд.

111. Иҷорадеҳ метавонад молу мулки дар таснифот (спецификатсия) зикршударо бо дархости иҷорагир харидорӣ ё истехсол намояд. Иҷорагир ҳуқуқ дорад аз молу мулке, ки ба таснифот мутақобил надорад, даст кашад.

112. Иҷорагир якҷоя бо ташкилоти қарзии исломӣ метавонад амволро харидорӣ намояд, ки ба иҷора гирифтани онро ба нақша гирифтааст. Мувофиқан, иҷорапулӣ аз ҷониби иҷорагир барои ҳиссае, ки онро дар ихтиёр надорад, пардохт карда мешавад.

113. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад иҷорагир ё шахси сеюмро ҳамчун агент барои хариди молу мулк аз рӯи номгӯй ва нархи мувофиқашуда барои минбаъд ба иҷорагир ба иҷора додани он таъин намояд.

114. Шартномаи иҷора дар шакли хаттӣ баста мешавад ва дар ҳолатҳои пешбиникардаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд тариқи нотариали тасдиқ гардида, аз қайди давлатӣ гузарад.

115. Шартҳои муҳими шартномаи иҷора инҳо мебошанд:

- номгӯй, инчунин тавсифи предмети иҷора, ки барои мушаххас кардан кофӣ аст;
- ҳуқуқу уҳдадориҳои тарафҳо доир ба гирифтани ва додани предмети иҷора;
- андоза, тартиб, шартҳо ва муҳлати гузаронидани иҷорапулӣ;
- нишон додани тарафе, ки предмети иҷора ва фурушандаро интихоб мекунад.

116. Агар иҷорадеҳ молу мулкро ба иҷорагир дар муҳлати пешбиниқардаи шартномаи иҷора пешниҳод накунад, иҷорапулӣ дар давраи байни санаи эътибор пайдо кардани шартнома ва санаи ҳақиқии пешниҳоди молу мулк ба иҷорагир пардохт қарда намешавад. Иҷорапулӣ мутаносибан қам мешавад, агар тарафҳо мувофиқа нақарда бошанд, ки муҳлати иҷора ба даврае, ки ба давраи пешниҳод нақардани молу мулк баробар аст, баъди санаи нахустини анҷомёбии шартнома тамдид қарда мешавад. Арендая плата соотвественно сокращается, если стороны не договорились о том, что срок аренды будет продлен на период, эквивалентный периоду непредоставления имущества, после первоначальной даты окончания договора.

117. Фармоишгар (иҷорагир) пешпардохт менамояд ва иҷорадеҳ метавонад дар сурати бо гуноҳи иҷорагир иҷро нашудани шартномаи иҷора ин пешпардохтро бо мақсади қуброни зарар нигоҳ дорад.

118. Иҷорадеҳ ҳуқуқ дорад оид ба ҳамон як молу мулк, ки ба муҳлатҳои гуногун ба якҷанд иҷорагир иҷора дода мешавад, якҷанд шартномаи иҷора бандад, ба шарте ки ин ду шартнома дар як вақт нисбат ба ҳамон молу мулк ва дар ҳамон як давра иҷро қарда нашлаванд.

119. Шартномаи иҷора метавонад, ки бо якҷанд иҷорагире, ки ба ҳамон як манфиат аз ягон молу мулк ва дар давраи иҷора бе муайян қардани давраи муайяни вақт барои шахси муайян ҳуқуқ доранд, баста шавад. Дар ин ҳолат ҳар иҷорагир метавонад дар давоми даврае, ки ба ӯ қудо шудааст, мутобиқи қоидаҳои пешбиниқардаи байни иҷорагирон аз молу мулк фоида ба даст орад.

120. Иҷорапулӣ метавонад бо маблағи пулӣ, дар шакли натуралӣ (мол) ё ягон афзалият (хизматрасонӣ) дода шавад. Иҷорапулӣ ё дар шакли пардохти яквақта, ки давраи амали шартномаи иҷораро дар бар мегирад, ё дар шакли пардохтҳои қузъӣ барои давраҳои муайяни амали шартнома муқаррар қарда шуда, пурра ҳамчун пешпардохт

супорида шавад ё қисм ба қисм дар давоми даврае, ки ба давраи амали шартномаи иҷора баробар, аз он зиёд ё кам аст, анҷом дода шавад. Иҷорапулӣ бо мувофиқаи тарафҳо метавонад маблағи устувор ё тағйирёбанда бошад.

121. Иҷорапулӣ тибқи шартнома ҳатмӣ мебошад ва ҳуқуқи иҷорадеҳ барои гирифтани иҷорапулӣ аз он лаҳза фаро мерасад, ки иҷорагир ба гирифтани манфиат аз иҷораи моликият оғоз мекунад, ё вақте ки иҷорадеҳ иҷорагирро бо ҳуқуқи гирифтани манфиат аз молу мулк иҷорагирифта таъмин мекунад.

122. Дар ҳолате ки агар иҷорапулиро тағйир додан лозим ояд, зарур аст, ки иҷорапулӣ барои давраи аввали амали шартномаи иҷора пешбинӣ карда шавад. Муайян кардани ҳаҷми иҷорапулӣ барои давраҳои минбаъда тибқи пойгоҳи муайяни муқоиса иҷозат дода мешавад. Асоси ин пойгоҳи (махзан, манбаъ) муқоисаро бояд тартиби дақиқ ташкил диҳад, ки омили муайянкунандаи ҳаҷми иҷорапулӣ барои давраҳои боқимонда мебошад. Ин пойгоҳ барои муқоиса дорои ҳадди муайян аст: ҳам ҳадди болоӣ ва ҳам ҳадди поёнӣ.

123. Бо мувофиқаи тарафҳо як қисми иҷорапулӣ метавонад ба иҷорадеҳ пардохта шавад, қисми дигараш барои пӯшонидани ягон хароҷоте, ки иҷорадеҳ тасдиқ кардааст, ба монанди: арзиши хизматрасонии асосии техникӣ, суғурта ва ғ. равона гардад.

124. Ҳар ду тараф метавонанд дар бораи тағйир додани ҳаҷми иҷорапулии давраҳои оянда, яъне даврахое, ки дар онҳо иҷорагир ҳанӯз аз иҷора ягон манфиат намегирад, бо роҳи нав кардани шартномаи иҷора мувофиқа кунанд. Иҷорапулие, ки барои ягон давраи пешина пардохт нашудааст, ба қарз табдил меёбад, ки онро иҷорагир бояд ба иҷорадеҳ пардохт кунад, бинобар ин он наметавонад зиёд карда шавад.

125. Барои таъмини пардохти иҷорапулӣ ва беэътиной ба моликияти иҷора иҷорагир таъмини кафолатнокро дар шакли дороиҳои пардохтпазир пешниҳод мекунад.

126. Ташкилоти қарзии исломӣ(иҷорадеҳ)ҳуқуқ дорад аз муштарӣ (иҷорагир) пеш аз муҳлат пардохт кардани иҷорапулиро дар ҳолати беасос ба таъхир андохтани пардохти навбатии иҷорапулӣ бо шартӣ ёдрас кардани муҳлати пардохт ба муштарӣ (иҷорагир), талаб намояд.

127. Ҳар ду тараф метавонанд дар бораи пардохти фаврии иҷорапулӣ мувофиқа кунанд. Иҷорапулӣ метавонад бо пардохтҳоқисм ба қисм пардохт карда шаванд, дар ин ҳолат иҷорадеҳ

метавонад муқарраротеро пешбинӣ намояд, ки мутобиқи он иҷорагир бояд фавран маблағҳои боқимондари пардохт кунад, агар вай баъди гирифтани огоҳиномаи дахлдор дар бораи зарурати пардохти маблағ дар давраи муайян қисми пардохти иҷорапулиро бе сабабҳои асоснок ба таъхир андозад. Ҳар гуна ҳолати тезонидани супоридани иҷорапулии боқимонда дар сурати иҷро накардани уҳдадориҳо, бояд дар охири давраи амали шартномаи иҷора, ё агар шартномаи иҷора пеш аз муҳлат қатъ ёбад, дар лаҳзаи қатъёбӣ танзим карда шавад. Ҳар гуна ҳолати аз ҷониби иҷорадеҳ тамдид кардани муҳлати амали шартнома баъди анҷом ёфтани давраи пешбинишудаи пардохти фаврӣ, ҳамчун розигӣ барои дар давоми давраи чунин тамдиди муҳлат ба таъхир андохтани пардохт доништа шуда, ҳуқуқи иҷорагир доништа намешавад.

128. Иҷорадеҳ наметавонад иҷорапулии пешбинишударо дар сурати аз ҷониби иҷорагир ба таъхир афтидани пардохтҳо зиёд кунад.

129. Дар шартномаи иҷора ё иҷора мунтаҳия биттамлик имкон дорад муқаррароте пешбинӣ гардад, ки тибқи он иҷорагире, ки пардохтҳоро беасос ба таъхир андохтааст, маблағи муайян ё ҳиссаи иловагиро аз иҷорапулии пешбинишуда дар ҳолати пардохти таъхиршуда пардохт намояд. Пардохти чунин маблағ, ки аз иҷорапулии пешбинишуда зиёд аст, барои мақсадҳои хайрия равона мешавад. Дар сурати аз даст додани ҳуқуқи гирифтани таъмини кафолатноки иҷорагир, иҷорадеҳ метавонад аз ин маблағ танҳо маблағи ҳамчун иҷорапулии давраҳои пешина ба вай ҳисобшударо, вале на ҳамаи қисмҳои иҷорапулиро тарҳ кунад, аз ҷумла пардохтпулиҳои ҳанӯз муҳлаташон норасидаи давраҳои, ки иҷорагир ҳанӯз аз моликияти иҷора манфиат нагирифтааст. Иҷорадеҳ метавонад инчунин аз маблағи таъмини кафолатнок ҳама гуна ҷуброни қонуниро, ки иҷорагир бояд барои вайрон кардани шартнома пардохт кунад, тарҳ намояд.

130. Иҷорадеҳ метавонад молу мулки иҷораро ба шахси сеюм фурушад, ўро дар бораи мавҷудияти шартномаи иҷора огоҳ намояд. Дар ин маврид ҳамаи ҳуқуқу уҳдадориҳо аз рӯи шартнома ба молики нав мегузарад.

131. Дар ҳолати вайрон шудани молу мулки иҷора, шартномаи иҷора қатъ гардида, иҷорапулиҳои боқимонда пардохт карда намешаванд.

132. Иҷорагир барои зараре, ки бо гуноҳи ӯ ба миён омадааст, ҷавобгар мебошад.

133. Дар сурати қисман осеб дидани молу мулк, ки дар натиҷа боиси камшавии даромадҳои пешбинишуда мегардад, иҷорагир ҳуқуқ дорад шартномаи иҷораро қатъ намояд. Ҳамчунин дар ин ҳолат тарафҳо метавонанд дар бораи тағйир додани ҳаҷми иҷорапулӣ гуфтушунид кунанд, вале дар ин ҳангом иҷорапулӣ барои муҳлате, ки ғолида гирифта нашудааст, ситонида намешавад. Иҷорадеҳ бояд ҳамин гуна молу мулкро барои минбаъд амалӣ намудани шартномаи иҷора пешниҳод кунад, дар акси ҳол шартнома қатъ мегардад.

134. Агар иҷорагир истифодаи молу мулки иҷораро қатъ намояд ё онро ба иҷорадеҳ бе розигии ӯ баргардонад, он гоҳ иҷорапулӣ бояд ба иҷорадеҳ барои давраҳои боқимондаи амали шартномаи иҷора пардохта шавад ва иҷорадеҳ наметавонад онро ба иҷорагири дигар дар давоми муддати амали шартнома ба иҷора диҳад, вале бояд молу мулкро дар ихтиёри иҷорагири ҷорӣ нигоҳ дорад.

135. Шартномаи иҷора дар ҳолатҳои зерин метавонад қатъ гардад:

- бо розигии тарафҳо;
- дар сурати вайрон карда шудани муҳлат ё қатъ шудани иҷорапулӣ;
- ҳангоми осебрасониимолу мулки иҷора;
- ба охир расидани муҳлати амали шартнома;
- ҳангоми фуруши молу мулк ба иҷорагир.

136. Интиқоли ҳуқуқи молу мулк бо ҳуҷҷате, ки аз шартномаи иҷора алоҳида аст, дар шакли ваъда тасдиқ карда мешавад:

- ваъдаи фуруш бо нархи рамзӣ ё дигар нархи таъйидшуда ё бо ёрии пардохти афзояндаи(прогрессивии) қисмати боқимондаи иҷорапулӣ ё бо роҳи пардохти арзиши бозории молу мулки иҷора;
- ҳада кардани он бе нишон додани сабаби он;
- ҳада кардани он баъди пардохти иҷорапулии боқимонда.

Дар ҳамаи ҳолатҳои дар боло номбаршуда ҳуҷҷати алоҳидае, ки ваъдаи ҳада кардани молу мулк, фурухтани он ё ҳада кардани онро баъди фарорасии ҳодисаи муайян тасдиқ мекунад, бояд алоҳида аз шартномаи иҷора мунтаҳия биттамлиқ тартиб дода шавад. Онро ҳамчун қисми ҷудонопазири шартномаи иҷора доништан лозим нест.

137. Ваъдаи додани ҳуқуқимоликият барои иҷорадеҳ ҳатмӣ мебошад, дар ин маврид шартномаи дуҷониба баста намешавад.

138. Додани ҳуқуқи моликият дар асоси шартномаи ҳадя ё фурӯш, ки алоҳида аз шартномаи иҷора ва ваъдаи додашуда баста мешавад, сурат мегирад.

139. Дар сурати бастани шартнома бо шартӣ мавқуфгузорӣ, барои иҷро намудани шартҳои додани ҳуқуқи моликият шартномаи нав баста намешавад. Дар сурати пардохт нагардидани ақаллан як пардохтпулӣ, ҳуқуқи соҳибмулки интиқол дода намешавад.

140. Қоидаҳое, ки шартномаи иҷораро танзим мекунанд, бояд барои шартномаи иҷора мунтаҳия биттамлик низ татбиқ гарданд, яъне иҷорадеҳ ваъда додааст, ки ҳуқуқи моликиятро ба молу мулки иҷора ба иҷорагир диҳад. Ҳеҷ яке аз ин қоидаҳо набояд бо баҳонаи он вайрон шаванд, ки молу мулки иҷора аз ҷониби иҷорадеҳ дар асоси ваъдаи иҷорагир харида шудааст ва баҳонаи он ки ӯ онро мехарад ё ҳуқуқи моликияти он ба вай дода мешавад, ё ӯ иҷорапулиро аз меъёри муқарраршудаи ҳамин гуна молу мулк зиёдтар пардохт мекунад ва он ба пардохтҳои ҳангоми фурӯши муҳлат ба муҳлат қабулшуда баробар аст ё аз сабаби он, ки қонунгузориҳои дохилӣ ва амалияи қабулшудаи бонкӣ ин гуна амалиётро ҳамчун фурӯши муҳлат ба муҳлат бо тамдиди муҳлати додани ҳуқуқи моликият ҳисоб мекунанд.

141. Додани ҳуқуқи моликият ба молу мулки иҷора наметавонад бо роҳи татбиқи шартномаи фурӯш якҷо бо шартномаи иҷора анҷом дода шавад, зеро шартномаи фурӯш дар санаи муайян дар оянда эътиборпайдо мекунад.

142. Агар молу мулки иҷора вайрон шуда бошад ё агар идома додани шартномаи иҷора то анҷомёбии муҳлати амал бо сабабе, ки ба он иҷорагир алоқамандӣ надорад, ғайриимкон гардад, он гоҳ барои ҳар ду ҳолат иҷорапулӣ дар асоси арзиши афзалиятдоштаи бозорӣ тасҳеҳ карда мешавад.

143. Иҷора барои мақсадҳои ҳисобдорӣ ҳамчун иҷораи амалиётӣ ва иҷора мунтаҳия биттамлик – ҳамчун иҷораи молиявӣ тасниф мешавад.

144. Аҳди “Қарзи ҳасана”. Аҳди “Қарзи ҳасана” – аҳде, ки тибқи шартҳои он як тараф дар асоси шартнома маблағи пулиро ба тарафи дигар бе изофапули бо шартҳои бозгардонӣ ё бо мақсадҳои хайрия пешниҳод мекунад. Ташкилоти қарзии исломӣ аҳди қарзи ҳасанаро ҳамчун як шакли ҷалби маблағ ё ҳамчун шакли қарздихӣ бо шартҳои

бозгардонӣ бидуни ситонидани ҳаққи хизмат (маблағ) баррасӣ мекунад.

145. Шартномаи қарзи ҳасана дар шакли хаттӣ баста мешавад. Шартномаи қарзи ҳасана набудани ягон навъи даромадро аз яке аз тарафҳои шартнома ва имконияти ихтиёрдории маблағҳои гирифтaro бо тарафи дигари шартнома дар назар дорад.

146. Шартномаи қарзи ҳасана шартҳои муҳими зеринро дар бар мегирад:

- андозаи маблағи қарзи ҳасана;
- муҳлати амали шартнома, санаи бозгардонӣ;
- ҳуқуқи уҳдадориҳои тарафҳо;
- пардохти ҳаққи хизматрасонии ташкилоти қарзии исломӣ барои пешбурди суратҳисоби ҷорӣ.

147. Дар фаъолияти бонкии исломӣ маблағҳои пулие, ки аз рӯи шартҳои шартномаи қарзи ҳасана ҷалб шудаанд, заминаи захираҳои ташкилоти қарзии исломиро ташкил дода, ҳамчун амонатҳои дархостӣ доништа мешаванд.

148. Мутобиқи шартҳои шартномаи қарзи ҳасана муштарӣ ба ташкилоти қарзии исломӣ маблағҳои пулиро бе изофапулӣ бо имконияти ихтиёрдории озодонаи ин маблағҳо пешниҳод мекунад ва ташкилоти қарзии исломӣ дар навбати худ метавонад як қисми захираҳои ҷалбшударо мутобиқи сиёсати сармоягузории худ истифода барад.

149. Бо мақсади нигоҳдории сатҳи талабшавандаи пардохтпазирии ҷорӣ ва қобилияти сари вақт иҷро кардани уҳдадориҳо ба ташкилоти қарзии исломӣ зарур аст, ки ҳаҷми кофии маблағҳои пулиро дар хазина ё суратҳисоби муросилотӣ нигоҳ дорад.

150. Аз рӯи шартҳои шартномаи қарзи ҳасана ташкилоти қарзии исломӣ метавонад ба дорандаи суратҳисоб бо истифодаи дафтарчаи чек ё корти пластикӣ хизмат расонад. Дар ин ҳолат ташкилоти қарзии исломӣ метавонад аз соҳиби суратҳисоб барои хизматрасонии пешбурд ва хизматрасонии суратҳисоби ҷорӣ маблағ ситонад.

Дар баъзе ҳолатҳо ташкилоти қарзии исломӣ метавонад имконияти ба муштарӣ додани қарзро аз рӯи шартҳои шартномаи қарзи ҳасана баррасӣ намояд.

151. Ҳангоми тибқи шартномаи қарзи ҳасана кушодани суратҳисоб ба муштарӣ, ташкилоти қарзии исломӣ бояд ҳамаи талаботи заруриро оид ба мушаххас кардани шахсияти муштарӣ

мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон иҷро намояд.

152. Маблағҳои ҷалбкардаи ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи шартҳои шартномаи қарзи ҳасана дар суратҳисобҳои тавозунии ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи маблағи асосии воридшуда тибқи шартнома ба ҳисоб гирифта мешавад. Ҳисобгирии суратҳисобҳои амонатӣ бо асъори хориҷӣ бо номинали асъорҳо бурда мешавад.

153. Аҳди қарзи ҳасана барои ҷалби маблағҳои пулӣ ба амалиёти амонатӣ (амонатҳои муҳлатнок ё дархости) баробар карда мешавад. Ҳамчунин тибқи ин муқаррарот, аз ҷумла тибқи аҳди қарзи ҳасана ташкилоти қарзии исломӣ хавфи таҷаммуъ (хавфи таҷаммуи зиёди захираҳои сармоягузорӣ) муайян карда, мувофиқи муқаррароти дохилӣ онро идора мекунад.

154. Дороиҳое, ки тибқи аҳди қарзи ҳасана ҷойгир карда шудаанд, ба дороиҳои дорои хавфи қарзӣ баробар карда шуда, мувофиқан таҳти ҳама гуна маҳдудиятҳои марбут ба ҷойгирсозии қарзҳо қарор мегиранд.

155. Аҳди “Истисно ва истисноӣ мувозӣ”. Аҳди истисно – фуруши молу мулки, ки бояд аз ҷониби истеҳсолкунанда ё пудратчии сохтмон истеҳсол ё сохта шуда, баъди анҷомёбии кор ба фармоишгар вогузор карда шавад. Аҳди истисно бо молу мулки мавҷуда анҷом дода намешавад.

156. Дар аҳди истисно ва истисноӣ мувозӣ мафҳумҳои зерин истифода мешаванд:

- истеҳсолкунанда, пудратчии сохтмон – шахси воқеӣ ё ҳуқуқӣ, ки ҷаъолияти соҳибкорино анҷом медиҳад;

- муштарӣ – шахси воқеӣ ё ҳуқуқӣ, ки истеҳсоли предмети шартномаро аз рӯи таснифоти муайян фармоиш медиҳад.

157. Предмети шартномаи истисно истеҳсоли мол ё иншооти вучуднадошта аст, ки бо талаби фармоишгар мушаххасоти хос дошта, истеҳсолкунанда розӣ аст онро аз рӯи таснифоти мувофиқашуда иҷро намояд.

158. Аҳди истисноӣ мувозӣ бо ёрии ду шартномаи алоҳида амал мекунад. Дар шартномаи аввал ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун таҳвилгар амал карда, бо фармоишгар шартнома мебандад. Дар шартномаи дувум ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун харидор амал карда, бо истеҳсолкунанда, пудратчии сохтмон ё таҳвилгар барои иҷро кардани уҳдадориҳои шартномавиаш дар назди фармоишгар, ки дар

доираи шартномаи якум дошт, шартномаи дигар мебандад. Дар рафти иҷрои ин муомила ташкилоти қарзии исломӣ аз ҳисоби фарқияти нархи байни ду шартнома фоида ба даст меорад. Яке аз шартномаҳо ғавран баста мешавад (яъне шартномаи истисно, ки ташкилоти қарзии исломӣ бо истеҳсолкунанда, пудратчии сохтмон ё таҳвилгар мебандад), шартномаи дуюм бошад (яъне шартнома бо фармоишгар) баъдтар баста мешавад.

159. Ҳангоми бастани шартномаи истисно муштарӣ бо ариза ба ташкилоти қарзии исломӣ барои гирифтани маҳсулоти тайёр баъди сохтани он дар доираи уҳдадориҳои шартномавӣ муроҷиат мекунад, ба шарт ки маводи дахлдор ва корро истеҳсолкунанда пешниҳод намояд. Тарафҳои шартнома таснифоти молро бо нархи муайяне, ки ғавран ё баъди давраи муайян пардохт мекунад, муайян менамояд. Ташкилоти қарзии исломӣ бояд қобилияти пардохтпазирии фармоишгари молро дар асоси ҳуҷҷатҳои молиявии пешниҳодшуда баҳо диҳад.

160. Ташкилоти қарзии исломӣ ва муштарӣ шартномаи истисноро пеш аз соҳиб шудани ҳуқуқи моликият ба предмети шартнома, ки бояд ба муштарӣ фурӯхта шавад ё пеш аз соҳиб шудани ҳуқуқи моликият ба маводҳои аз онҳо предмети шартнома истеҳсолшаванда (ё сохташаванда) мебандад.

161. Шартномаи истисно барои тарафҳои шартнома дар сурати иҷро гардидани шартҳои муайян, ки мушаххасоти навъ, сифат ва миқдори предмети аз рӯи шартнома истеҳсолшавандаро дар бар мегирад, ҳатмӣ мебошад.

162. Шартномаи истисно дар шакли хаттӣ баста шуда, аз нигоҳи ҳуқуқӣ ҳатмӣ мебошад. Тарафҳои шартнома бо ҳамаи уҳдадориҳо ва пайомадҳое, ки аз аҳду паймони онҳо бармеоянд, алоқаманд мебошанд.

163. Истеҳсолкунанда уҳдадор аст молеро, ки предмети шартномаи истисно мебошад, мутобиқи мушаххасот дар давоми муҳлати муайяншуда истеҳсол намояд.

164. Дар шартномаи истисно нархи предмет, санаи молрасонӣ, захираҳои истифодашаванда (худи ё бо ҷалби молҳое, ки дигар шахсон қабл аз бастани шартнома истеҳсол кардаанд, агар дар шартнома шартҳои дигаре пешбинӣ нашуда бошад) нишон дода мешавад.

165. Пеш аз бастани шартномаи истисноъ ҳамаи пешниҳодҳо оид ба муайян кардани нарх баррасӣ карда мешаванд.

166. Нархи предмети шартнома дар лаҳзаи бастани шартнома муайян карда шуда, мумкин аст дар шакли пулӣ ё воситаҳои моддӣ пардохт карда шавад. Нарх имкон дорад баъдан ё қисм ба қисм дар давоми муҳлати муайян пардохт карда шавад, ё агар таҳвили предмети шартнома давра ба давра бошад, он гоҳ як қисми нарх мумкин аст фавран ва қисми боқимонда қисм ба қисм тибқи давраҳои таҳвил ё иҷрои кор пардохт карда шаванд.

167. Нарх аз рӯи шартномаи истисноъ метавонад вобаста ба дигаршавии санаи таҳвил фарқ кунад. Нархи предмети шартномаи истисноъ наметавонад дар асоси “хароҷот ҷамъи фоидаи устувор” муайян карда шавад. Ташкилоти қарзии исломӣ иттилооти дигари дилерҳо ва таҳвилгаронро барои баҳодиҳии хароҷот ва муайян кардани фоидаи дар оянда гирифташаванда истифода мебарад.

168. Аҳди истисноъ набояд ҳамчун як воситаи маблағгузориҳои одии фоиздор бошад.

169. Шартномаи истисно метавонад барои сохтмони объектҳои амволи ғайриманқул дар қитъаи муайяни замин, ки ба харидори ниҳой ё пудратчӣ тааллуқ дорад, ё дар замин, ки аз истифодаи он ҳар яки онҳо манфиат мегиранд, баста шавад.

170. Дар сурати муфлисшавии истехсолкунанда, муштарӣ барои истехсолоти нотаом ҳуқуқи афзалиятнок дорад, ба шарт ки муштарӣ як қисми арзиши масолеҳи ибтидоиро пардохт кунад.

171. Тарафҳо муҳлат муқаррар меkunанд, ки дар давоми он истехсолкунанда барои ҳар як нуқсон ё хизматрасонии техникий иншоотҳое, ки предмети шартномаи истисноъ ҳастанд, ҷавобгар мебошад.

172. Баъди бастани шартномаи истисно бо мувофиқаи тарафҳо ворид кардани тағйирот ба мушаххасоти қаблан мувофиқашуда барои истехсол ё сохтмон, инчунин ворид кардани талаботи иловагӣ иҷозат дода мешавад, ба шарт ки нарх мувофиқан дигар карда шуда, барои иҷрои талаботҳои нав давраи дахлдори асоснок пешниҳод карда шавад.

173. Барои тамдид кардани муҳлати пардохт маблағи иловагӣ ситонида намешавад. Барои ҳаққи хизмати иловагӣ тахфиф иҷозат дода мешавад, ҳатто агар он ҳангоми бастани шартнома пешбинӣ нашуда бошад.

174. Дар сурати ба миён омадани ҳолатҳои ғайриҷашмдошт (форс – мажор) мумкин аст бо мувофиқаи тарафҳо ё бо тартиби судӣ нарх тағйир дода шавад.

175. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад пудратчиро иваз карда, бо фармоишгар барои анҷом додани лоиҳае, ки бо пудратчии пешина оғоз шуда буд, шартномаи истисноӣ бандад. Дар ин ҳолат, лоиҳа бояд дар асоси мақоми мавҷудаи лоиҳа аз ҳисоби фармоишгар баҳо дода шавад. Ҳамчунин фармоишгар барои ҳамаи қарзҳои нопардохта шахсан ҷавобгар мебошад, агар чунин қарзҳо дар натиҷаи шартномаи нотамоми истисноӣ ба миён оянд. Минбаъд барои иҷрои қарзҳои боқимонда шартномаи нави истисноӣ баста мешавад.

176. Дар ҳолати сохтани бино ё иншооти коммуналӣ дар замин, ки ба фармоишгар тааллуқ дорад, шартномаи истисноӣ метавонад аз ҳисоби истехсолкунанда анҷом дода шавад, агар истехсолкунанда шартномаро иҷро накунад, ё қаррор дар давраи муқарраршуда анҷом дода натавонад ва ин муқаррарот аз лаҳзаи аз ҷониби истехсолкунанда қатъ гардидани қарзҳои таътибор пайдо мекунад.

177. Агар пудратчӣ аз уҳдаи идома додани иҷрои уҳдадорихояш набарояд, фармоишгар (соҳиби замин) ҳуқуқ надорад иншоотҳои нотамоми сохтмонӣ ё коммуналӣ ва дигар, ки аллакай тайёранд, бе ҷуброни маблағ ба пудратчӣ, соҳибмулк шавад. Ин шарт ба сабабе, ки аз рӯи он пудратчӣ қаррор идома дода наметавонад, вобаста аст:

- агар шартнома бо гуноҳи пудратчӣ иҷро нагардад, он гоҳ муштарӣ метавонад танҳо арзиши пардохтшудаи иншооти сохташударо гирад ва пудратчии сохтмон бояд ба харидори ниҳой маблағи зарари воқеан ба вай расидаро ҷуброн кунад;

- агар иҷро нагардидани шартнома бо амалҳои ғайриқонунии фармоишгар вобаста бошанд, он гоҳ пудратчӣ барои гирифтани маблағи баробар ба арзиши қарзҳои анҷомёфта ва ҷубронпулӣ барои ягон зарари расида ҳуқуқ дорад;

- агар шартнома бо сабабҳои дигар, ки ҳеҷ яке аз тарафҳо ба онҳо алоқамандӣ надоранд, иҷро нагардад, он гоҳ харидори ниҳой танҳо барои иншооти сохташуда, ки аллакай мавҷуд ҳаст, ҳуқуқ дорад ва ягон тараф барои ҷуброн қарзҳои зарар ё зиёни ба тарафи дигар расида, ҷавобгар намебошад.

178. Дар ҳолати тағйир ёфтани қонунгузорӣ, ки арзиши предмети шартномаро зиёд менамояд, хароҷоти иловагиро фармоишгар ба зимма мегирад.

179. Ташкилоти қарзии исломие, ки ҳамчун истехсолкунанда ё харидори ниҳой амал мекунад, метавонад ба сифати кафолат мувофиқан маблағ пешпардохт кунад ё агар шартҳои шартнома иҷро шаванд, пардохти онро, ки як қисми нархро ташкил медиҳад, талаб кунад, ё агар шартнома бекор карда шавад, ҳамчун ҷарима ситонида шавад ва бояд(предпочтительно)ин маблағ ба ҳаҷми зарари воқеан расида баробар бошад.

180. Дар шартномаи истисноӣ ташкилоти қарзии исломӣ новобаста ба он ки ҳамчун истехсолкунанда амал мекунад ё фармоишгар, метавонад кафолатҳоеро талаб кунад, ки онҳоро барои таъмини ҳуқуқҳои худ дар муносибат бо фармоишгар ё истехсолкунанда кофӣ мешуморад. Ташкилоти қарзии исломие, ки ҳамчун фармоишгар амал мекунад, метавонад бо дархости истехсолкунанда ба вай кафолатҳое диҳад, ки метавонанд дар шакли гарав, кафолати шахсӣ, гузашти ҳуқуқҳо, суратҳисоби ҷорӣ ё розигӣ барои манъи гирифтани маблағ аз суратҳисоб бошанд.

181. Ташкилоти қарзии исломие, ки ҳамчун фармоишгар амал мекунад, метавонад бо розигии истехсолкунанда ширкати машваратии таҷрибаи техникӣ доштаро барои ҳолисона баҳо додани иҷрои шартнома ва додани тавсияҳо доир ба пардохт, таҳвил ва ғайра таъин намояд.

182. Ташкилоти қарзии исломие, ки ҳамчун истехсолкунанда амал мекунад, метавонад шартномаи алоҳидаи агентӣ бандад, ки мутобиқи он фармоишгар агенти назорати соҳтан ё иҷрои корҳои соҳтмонӣ бо мақсади таъмини мутобиқати предмети шартнома ба мушаххасоти шартнома таъин карда мешавад. Хароҷоти иловагӣ барои назорати иҷрои шартномаи истисноӣ бо мувофиқаи тарафҳо пардохт карда мешавад.

183. Агар предмети шартномаи истисноӣ ба харидори ниҳой ё ба шахси таъинкардаи вай дода шавад ва агар харидори ниҳой аз уҳдаи пурра назорат кардани предмети шартнома барояд, истехсолкунанда аз уҳдадорӣ озод карда мешавад.

184. Агар ҳолати предмети шартномаи истисноӣ ба мушаххасоти шартнома дар санаи таҳвил мутобиқат накунад, фармоишгар ҳуқуқ дорад аз он даст кашад ё онро қабул кунад, ки ин маънои қаноатбахш иҷро шудани шартномаро бо имконияти тағйир додани нарх дорад.

185. Фармоишгар уҳдадор аст предмети таҳвилшудаи шартномаро қабул кунад, агар барои рад кардани он асоси кофӣ

набошад. Барои рад кардани қабули предмети шартномаи истисноъ бояд сабабҳои дасткашӣ дақиқ баён карда шаванд.

186. Дар сурати беасос рад кардан, предмети шартнома дар соҳибии истехсолкунанда боқӣ мемонад ва дар ин ҳолат истехсолкунанда барои зарару зиёне, ки имкон дорад ба предмети шартнома расад, ба ҳеҷ вачҳ ҷавобгар намебошад, агар чунин зарару зиён дар натиҷаи беэътиноӣ ё амалҳои ғайриқонунии истехсолкунанда ба амал наомада бошанд. Фармоишгар хароҷоти беосеб нигоҳ доштани предмети шартномаро ба зимма дорад.

187. Предмети шартномаи истисноъ аз лаҳзаи воқеан ба соҳибии харидори ниҳой додани он таҳвилшуда ҳисоб мешавад, ки ин ба вай имкон медиҳад назорати предмети шартномаро баъди анҷомёбии раванди истехсол ба даст орад. Дар ин марҳила уҳдадорӣ истехсолкунанда нисбат ба предмети шартнома ба охир расида, уҳдадорӣ харидори ниҳой оғоз меёбад. Агар харидори ниҳой имконияти назорат кардани предмети шартномаро ба даст оварда бошад, он гоҳ ҷавобгарӣ барои ҳар гуна зарару зиёне, ки баъдан ба предмети шартнома бидуни далели ҷой доштани беэътиноӣ ё амалҳои ғайриқонунӣ аз тарафи истехсолкунанда расонида мешавад, ба зиммаи харидори ниҳой вогузор мегардад.

188. Истехсолкунанда метавонад зимни амалиёти фурӯши предмети шартнома ҳамчун агенти фармоишгар амал кунад, агар фармоишгар дар қабули предмети шартнома дар давоми давраи муқарраршуда таъхир кунад. Дар ин ҳолат истехсолкунанда предмети шартномаро аз номи фармоишгар фурӯхта баъди тарҳ кардани арзиши қайдшудаи шартномавӣ маблағҳои боқимондаро, агар мавҷуд бошанд, ба фармоишгар бармегардонад. Агар нархи он аз нархи дар шартнома қайдшуда пасттар бошад, он гоҳ истехсолкунанда ҳуқуқ дорад барои ҷуброни маблағи боқимонда ба фармоишгар мурочиат намояд. Фармоишгар хароҷоти фурӯши предмети шартномаро ба зимма дорад.

189. Муҷозоти ҷаримавӣ барои вайрон кардани иҷрои шартҳои таҳвили предмети шартнома ҳамчун ҷуброни дахлдор барои зарари расонида татбиқ мегардад. Чунин ҷуброн танҳо он вақт иҷозат дода мешавад, ки агар таъхирандозӣ дар натиҷаи ҳолатҳои ғайриҷашмдошт ба миён наомада бошад. Бо вучуди ин, пешбинӣ намудани шарт дар бораи муҷозоти ҷаримавӣ нисбат ба

фармоишгари ниҳой барои пардохт накардани маблағ иҷозат дода намешавад.

190. Фурӯхтани предмети шартнома пеш аз воқеан ба соҳиби ташкилоти қарзии исломӣ гузаштани он иҷозат дода намешавад.

191. Ташкилоти қарзии исломие, ки ҳамчун фармоишгар амал мекунад, баъди соҳиби предмети шартнома метавонад истеҳсолкунандаро ҳамчун намояндаи фурӯши предмети шартнома ба фармоишгарон таъин кунад. Шартномаи агентӣ алоҳида аз шартномаи истисноӣ баста мешавад.

192. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад молҳоро аз рӯи мушаххасот фармоиш дода, бо мақсади таъмини пардохтпазирии истеҳсолкунанда нархи онҳоро ҳангоми бастани шартнома нақдӣ пардохт кунад. Баъдан ташкилоти қарзии исломӣ метавонад бо тарафи дигар бо мақсади фурӯш акнун ҳамчун истеҳсолкунанда ё таҳвилгари молҳое, ки мушаххасоти онҳо ба талаботи тарафи дигар тибқи шартномаи истисноӣ мувозӣ мутобиқат дорад, шартнома бандад ва мувофиқан уҳдадориҳои аз рӯи шартнома ба зимма гирифтаашро иҷро намояд. Бо шарте ки таърихи таҳвил, ки дар шартномаи истисноӣ мувозӣ (шартномаи фурӯш) пешбинӣ шудааст, аз таърихи пешбиникардаи шартномаи аввали харид пештар набошад ва илова бар ин ду шартнома бояд алоҳида аз ҳамдигар бошанд.

193. Ба ташкилоти қарзии исломие, ки ҳамчун истеҳсолкунанда ва таҳвилгар амал мекунад, бастани шартномаи истисноӣ бо мақсади муҳлат ба муҳлат ба фармоишгар фурӯхтани ин гуна молҳо ва бастани шартномаи истисноӣ мувозӣ ва фавран пардохт кардани маблағ ба истеҳсолкунанда ва ё пудратчиисохтмон барои харидани молҳои дар мушаххасоти шартномаи якум қайдшуда ва фурӯши онҳо ба фармоишгар иҷозат дода мешавад. Ин ба шарте иҷозат аст, ки ду шартнома мустақил аз ҳамдигар бошанд.

194. Дар сурати бастани шартномаи истисноӣ ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳайси истеҳсолкунанда ё таҳвилгар барои ба зимма гирифтани хавфи молу мулкӣ, хароҷоти хизматрасонии техникӣ ва суғуртакунии пеш аз додани предмети шартнома ба фармоишгар уҳдадор мешавад. Ташкилоти қарзии исломӣ наметавонад дар шартномаи истисноӣ мувозӣ, ки бо истеҳсолкунандаи мол бастааст, масъулияти хавфиро, ки аз уҳдадориҳои ӯ дар назди фармоишгар бармеояд, ба вай интиқол диҳад.

195. Робитаҳои шартномавӣ байни уҳдадориҳо аз рӯи ду шартнома (шартномаи истисноӣ ва истисноии мувозӣ) ҳангоми баста шудан иҷозат дода намешавад. Ҳамин тавр ба тарафе, ки дар шартномаи муқаррарии истисноӣ иштирок мекунад, даст кашидан аз уҳдадориҳояш ё ба таъхир андохтани интиқоли предмети шартнома иҷозат дода намешавад, зеро уҳдадории вай аз рӯи шартномаи истисноии мувозӣ иҷро намешавад, ё баланд кардани нархи молҳои таҳвилшаванда бинобар болоравии арзиши молҳо тибқи шартномаи истисноии мувозӣ иҷозат дода намешавад. Бо вучуди ин, маҳдудияти ҳуқуқҳои ташкилот барои пешбинӣ кардани шарту талабот ҳангоми бастанӣ шартномаи мувозии истисноӣ, вақте ки вай ба ҳайси харидор амал мекунад, вучуд надорад, аз ҷумла шарт дар бораи муҷозоти ҷаримавии аз ҳамин гуна шарт фарқкунанда, ки фармоишгар дар шартномаи якуми истисноӣ пешбинӣ кардааст дар он ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳайси таҳвилгар амал мекунад.

196. Ҳамаи хароҷоти минбаъдаи ташкилоти қарзии исломӣ вобаста ба таҳияи предмети шартномаи истисноӣ арзиши сармоягузорино зиёд карда, дар ҳисобҳои тавозунии дахлдор ҷамъ мегардад.

197. Агар аз рӯи шартҳои шартнома муштарӣ бо баробари анҷомёбии марҳилаҳои алоҳидаи раванди сохтани моли фармоишшуда маблағҳои пулӣ ворид кунад, ташкилоти қарзии исломӣ онҳоро барои пардохти қарз равона месозад.

198. Бо баробари анҷомёбии раванди таҳияи предмети шартнома, ташкилоти қарзии исломӣ дар асоси шартномаи хариду фурӯш объектро ба муштарӣ медиҳад ва эътирофи онро танҳо баъди аз ҷониби муштарӣ пурра пардохт шудани арзиши дар шартнома зикршуда бо нишон додани маблағи даромади аз фурӯш гирифта қатъ мекунад.

199. Дориҳои, ки аз рӯи шартномаҳои истисноӣ ва истисноии мувозӣ ҷойгир карда шудаанд, ҳамчун қарз ба ҳисоб гирифта шуда, ба дориҳои дори хавфи қарзӣ баробар карда мешаванд ва мувофиқан таҳти ҳама гуна маҳдудиятҳои марбут ба ҷойгирсозии қарзҳо қарор мегиранд.

200. Аҳди “Кафолатҳо”. Аҳди “Кафолатҳо” – аҳди саривақт иҷро кардани уҳдадориҳои шартномаҳо дар бораи фурӯш, мубодила, иҷора, ҳуқуқҳо ва дигар шартномаҳо мумкин аст бо гарав, кафолат ва дигар тарзҳои пешбиникардаи аҳди мазкур таъмин карда шавад.

201. Иҷрои уҳдадориҳо мумкин аст дар як вақт бо чанд тарз, масалан бо кафолати шахсӣ ва гарав таъмин карда шавад.

202. Аҳдҳо дар бораи таъмини иҷрои уҳдадориҳо дар шакли хаттӣ сурат гирифта, дар ҳолатҳои муқарраркардаи қонунгузорӣ ё созишномаи тарафҳо бо тариқи нотариалӣ тасдиқ карда мешавад.

203. Беътибории шартнома дар бораи таъмини уҳдадориҳо боиси беътибор шудани ин уҳдадориҳо (уҳдадории асосӣ) намегардад. Беътибории уҳдадории асосӣ боиси беътибор шудани уҳдадории онро таъминкунанда мегардад.

204. Кафолатҳои шахсӣ ду навъ мешавад:

- қарздор ҳуқуқ дорад аз кафил кӯмак пурсад ва ин кафолат бо хоҳиш ва розигии қарздор (қарзгир) дода шудааст;

- кафолат бидуни расонидани кӯмак, ки бо хоҳиши шахсии тарафи сеюм бе хоҳиши қарзгир ё розигии вай расонида мешавад (кафолати ихтиёрӣ).

205. Ташкилоти қарзии исломӣ барои уҳдадориҳои молиявии муштарӣ ба андозаи маблағи қарзи асосӣ кафолат медиҳад, ба шарте ки муштарии ташкилоти қарзии исломӣ қарзи асосиро ҷуброн намояд. Дар кафолат муҳлати амал, маблағе, ки ба он кафолат дода мешавад, муқаррар карда мешавад. Қарздеҳ ҳуқуқ дорад маблағи қарзро ҳам аз қарздор ва ҳам аз кафил талаб кунад. Кредитная организация предоставляет гарантии по финансовым обязательствам клиента на сумму основного долга с условием компенсации клиентом Кредитной организацией основного долга.

206. Агар қарздеҳ қарздорро аз пардохти қарз озод кунад, он гоҳ кафил низ аз уҳдадории пардохти қарз озод карда мешавад. Аммо агар қарздеҳ кафилро аз масъулияти молиявӣ озод карда бошад, қарзи қарзгир боқӣ мемонад.

Дар сурати аз ҷониби кафил пардохт шудани қарз, қарзгир ба вай танҳо маблағи пардохткардаашро ҷуброн мекунад.

207. Агар ташкилоти қарзии исломӣ шартномаро дар асоси музораба ё мушорака анҷом диҳад, он гоҳ ба вай кафолат додани тағйирёбии қурби асъор иҷозат дода намешавад.

208. Агар дар шартнома ишора шавад, ки қарзгир бояд таъминотро дар шакли кафолати шахси сеюм пешниҳод кунад ва қарзгир кафилро пешниҳод накунад, он гоҳ ташкилоти қарзии исломӣ дар сурати пешниҳод накардани кафил ҳуқуқ дорад

ухдадориҳоро то пешниҳоди таъминот иҷро накунад ё шартнома ро бекор намояд.

209. Иҷро намудани шартномаи гарав барои гаравдеҳ ҳатмист, ҳатто агар дороии багаравгузошта дар ихтиёри қарздеҳ набошад, ва мувофиқан қарздор наметавонад шартномаи гаравро бекор кунад. Аммо қабули гарав барои қарздеҳ ҳатмӣ нест, чунки вай ҳуқуқи аз гарав даст кашиданро дорад. Фавти гаравдеҳ ё гаравгирва ё барҳамхӯрии шахси ҳуқуқӣ ба амали шартномаи гарав таъсир намерасонад ва ворисони ҳуқуқӣ гаравдеҳ ва ҳам гаравгирро барои пардохт ва гирифтани ғоида аз гарав иваз мекунад.

210. Гаравдеҳ бояд соҳибмулки молу мулки ба гарав гузошта ё барои ихтиёрдории молу мулк шахси ваколатдор бошад. Гарав бояд дар шартнома мушаххас карда шавад. Иҷозат дода мешавад, ки ҳамон як молу мулк таҳти зиёда аз як гарав гузошта шавад, ба шарт ки гаравгирониминбаъда ба таври дахлдор аз хусуси гаравҳои пешина огоҳ карда шаванд. Агар гаравҳо дар рӯзҳои гуногун ба қайд гирифта шаванд, навбати ҷуброни онҳо мутобиқ ба санаи бақайдгирии онҳо муқаррар карда мешавад.

211. Гаравдеҳ ҳуқуқ дорад молу мулки ба гарав гузоштаро харида гирад, инчунин метавонад ба қарздеҳ барои фурӯштани молу мулк розигӣ диҳад, агар дар бораи пардохти қарз онҳо ба созиш оянд.

212. Фурӯшанда метавонад аз харидор ҳуқуқи ниғаҳдории молу мулки гарави фурӯхташударо ба даст орад, то пардохти маблағҳои боқимондаро қисм ба қисм таъмин намояд. Ба харидор ҳамчунин иҷозат дода мешавад, ки молу мулки дар асоси пардохти яквақтаина фурӯхтаро то замони гирифтани маблағи он дар ихтиёри худ нигоҳ дорад.

213. Қарздеҳ ҳамчунин ҳуқуқ дорад шарт гузорад, ки қарзгир бояд ба вай ҳуқуқи фурӯши молу мулки гаравро диҳад, то ки қарздеҳ тавонад маблағи заруриро (агар қарзгир қарзро пардохт карда натавонад ё аз пардохти он даст кашад) аз маблағе, ки аз фурӯши амволи гарав гирифта шудааст, бидуни муроҷиат ба суд ба даст орад.

214. Гаравдеҳ (қарздор) барои пардохти ҳама гуна хароҷоти марбут ба ҳуҷҷатгузорӣ, нигоҳдорӣ ва фурӯши молу мулки гарав пурра ҷавобгар аст.

215. Гаравгир (қарздеҳ) ба гарав то пардохти пурраи маблағ ҳуқуқ дорад, ба истиснои ҳолатҳое, ки вай ба қисман пардохт кардани маблағ розӣ аст. Вале қарздиханда ҳуқуқ надорад баъди пардохти қарз

гаравро ба ҳайси таъмини дигар қарзҳои таъминнашуда нигоҳ дорад, агар ин қаблан пешбинӣ нашуда бошад. Қарздиҳанда ва қарзгиранда метавонанд баъди пардохти қарз дар бораи эътирофи гарави озодшуда ба ҳайси таъмини ягон қарзи дигар, ки имкон дорад байни онҳо дар давоми давраи муайян дар оянда ба вуҷуд ояд, мувофиқа кунанд.

216. Ба гаравдеҳ иҷозат дода мешавад, ки молу мулки гаравро бо розигии гаравгир истифода барад. Аммо гаравгир дар маҷмуъ барои истифодаи молу мулки гарав ҳуқуқ надорад, ҳатто агар гаравдеҳ ба ин розигӣ дода бошад.

217. Ҳаққи хизмат барои додани кафолатнома набояд аз подошпулие, ки маъмулан барои чунин навъи хизматрасонӣ ситонида мешавад, зиёд бошад.

218. Додани кафолатнома ба аризадихандае, ки онро барои гирифтани қарзи фоиздор ё бастанӣ аҳдҳои манъшуда истифода мебарад, иҷозат дода намешавад.

219. Харочоти додани эътиборномаи (аккредитив) ҳуҷҷатӣ аз тарафи муштарӣ пардохт карда мешавад. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчунин метавонад барои хизматрасонӣ хоҳ бо меъёри устувор ё дар шакли фоизи муайян аз маблағи эътиборнома ҳаққи хизмат гирад, ба шарте ки муҳлати эътиборнома ҳангоми ҳисоб кардани комиссия ба назар гирифта нашавад. Ин қоида дар бораи хизматрасонӣ ба эътиборномаи воридот ва содирот дахл дорад. Гирифтани ҳаққи хизматтанҳо барои маблағи харҷшуда (бе дарназардошти ба дигар вақт гузаронидани муҳлат), ки дар натиҷаи тағйирот дар шартнома ба амал омадааст, иҷозат дода мешавад, ва чунин ҳаққи хизмат бояд на дар шакли фоиз аз маблағ, балки дар шакли меъёри устувор бошад.

220. Ташкилоти қарзии исломӣ барои эътиборнома ҳаққи хизматро гирифта, бояд инҳоро ба назар гирад:

- имконияти кафолат ҳангоми тасдиқи эътиборномаи мазкур. Мувофиқан, ба ташкилоти қарзии исломӣ иҷозат дода мешавад, ки барои харочоти амалишуда маблағи иловагӣ ситонад, агар вай эътиборномаи ба дигар ташкилотҳои қарзӣ додаро тасдиқ кунад;

- додани эътиборнома набояд бо фоиз бошад ё амалиётеро дарбар гирад, ки эҳтимолан фоиз дошта бошад.

221. Бо мақсади таъмини уҳдадорихои қарзӣ обуна шудан ба полиси суғуртаи исломӣ иҷозат дода мешавад ва иҷозат дода

намешавад, ки ин қарзҳо дар асоси суғуртаи анъанавӣ суғурта карда шаванд.

222. Ба тарафи сеюм (ба ғайр аз музориб ё агенти сармоягузорӣ) иҷозат дода мешавад, то уҳдадории ихтиёрӣ ба зимма гирад, ки вай талафот аз сармоягузории тарафери, ки уҳдадорӣ гирифтааст, ҷуброн намояд, ба шарте ки кафолат ба ҳеч ваҷҳ бо шартномаи молиявии музораба ё шартномаи агентии сармоягузорӣ алоқамандӣ надошта бошад.

223. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад барои иштирок дар тендер кафолат диҳад.

224. Ташкилоти қарзии исломӣ баҳри таъмини муносиби иҷрои ваъдаи додаи муштарӣ оид ба бастан ва иҷро кардани уҳдадории яктарафа, метавонад маблағҳои пулиро ба гарав гирад, ки онҳо ба ташкилоти қарзии исломӣ ҷуброни зарарро дар сурати ваъдахилофӣ муштарӣ кафолат медиҳанд.

225. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад дороиҳои моддии худро, ки ба муштарӣ фурухта шудаанду вале ҳанӯз маблағи онҳоро нагирифтааст, баргардонад.

226. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад пуррагии предмети гарав ё таъмини дигарро ҳимоя кунад, аз ҷумла бо тартиби судӣ дар ҳолатҳои истифодаи нодурусти он, ки боиси талаф ё гумшавии он мегардад.

227. Ҳуқуқи тарафҳое, ки молу мулки гаравро барои таъмини қарз нигоҳ медоранд, назар ба ҳуқуқи тарафҳое, ки қарзҳои бетаъмин доранд, афзалият дорад.

228. Кафолатҳои додаи ташкилотҳои қарзии исломӣ ба дороиҳои дорои хавфи қарзӣ баробар карда шуда, мувофиқан таҳти ҳама гуна маҳдудиятҳои марбут ба ҷойгиркунии қарзҳо қарор мегиранд.

229. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳисобдории кафолатҳои бонкиро мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон амалӣ менамояд. Кафолатҳои додаи ташкилотҳои қарзии исломӣ ба ҳисоби мавқеи аъсорӣ мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон дохил карда мешаванд.

230. Аҳди “Салам”. Аҳди “Салам” – аҳд доир ба харидории мол дар асоси ба таъхир гузоштани таҳвил, ба шарти дар лаҳзаи бастан шартнома пардохт намудани арзиши мол мебошад. Ин як намудиаҳди фуруше аст, ки дар он нарх ҳамчун сармоя доништа мешавад.

231. Салами мувозӣ - аҳде, ки зимни он ташкилоти қарзии исломӣ бо шахси сеюм дар бораи таҳвили молҳо шартнома баста мешавад ва мушаххасоти ин молҳо ба мушаххасоте, ки дар шартномаи аввали салам бо таҳвилгар муайян шудааст, мутобиқат дорад, ба шарте ки иҷрои шартномаи дувуми салам аз иҷрои шартномаи аввали салам вобаста набошад.

232. Дар доираи шартномаи салам ва салами мувозӣ ташкилоти қарзии исломӣ метавонад мутаносибан ба ҳайси ҳам харидор ва ҳам фурӯшанда амал намояд.

233. Ташкилоти қарзии исломӣ хариди мол ва фурӯши онро бо дархости муштарии дорои қобилияти пардохт анҷом медиҳад.

234. Вобаста ба аҳди “Салам” мафҳумҳои зерин истифода бурда мешаванд:

- ташкилоти қарзии исломӣ - шахсе, ки ҳам хариди мол ва ҳам фурӯши онро амалӣ менамояд;

- фурӯшанда – шахси ҳуқуқӣ ё воқеӣ, ки ташкилоти қарзии исломӣ аз вай мол харидорӣ мекунад;

- молҳои ҳамдигарро ивазкунанда – молҳои, ки хусусияти умумӣ дошта аз ҳамдигар чандон фарқ намеkunанд. Ҳама гуна моли ҳамдигарро ивазкунанда имкон дорад бо моли дигар дар ҳолати харобшавии онҳо иваз карда шаванд, вақте ки дар нархи онҳо зарурати баҳо додани арзиши моли харобшуда ё ивазшаванда вучуд надорад.

235. Барои амалӣ намудани аҳдҳои салам мумкин аст шартномаҳои алоҳида ё шартномаи генералӣ оид ба ҳамкорӣ баста шаванд, ки дар доираи он имкон дорад шартномаҳои алоҳида бо зикри муҳлати амали онҳо баста шаванд.

236. Дар шартномаи генералӣ тарафҳо доираи шартнома ва тасмими тарафҳоро дар бораи хариду фурӯш, инчунин миқдор ва мушаххасоти молҳо, тарзи таҳвили онҳо, асос барои муайян кардани нарх ва тарзи пардохтро муайян меkunанд. Ғайр аз ин, кафолатҳо ва дигар шартҳо пешбинӣ карда мешаванд.

237. Шартномаи салам дар шакли хаттӣ баста мешавад, дар сурати талаботи қонунгузорӣ он бояд дар идораи нотариалӣ тасдиқ гардида, аз қайди давлатӣ гузарад. Шартҳои муҳими шартнома чунин аст:

- фурӯши моли муайян бо таъхирандохтани муҳлати таҳвил;
- пардохти нархи мол дар лаҳзаи бастани шартнома.

238. Нарх аз рӯи шартномаҳои салам имкон дорад ҳам дар шакли маблағҳои пулӣ ва ҳам дар шакли молҳои бо аломатҳои навъ муайяншаванда муқаррар карда шавад. Агар нарх бо пул муайян шуда бошад, бояд асъор, ҳаҷм ва тарзи пардохт муайян карда шавад. Агар нарх дар шакли молҳои ҳамдигарро ивазкунанда муайян шуда бошад, он гоҳ бояд шакли онҳо, навъ, мушаххасот ва миқдори онҳо дақиқ муқаррар карда шаванд.

239. Нарх дар доираи шартномаи салам дар лаҳзаи баста шудани он фавран пардохт карда мешавад. Дар ҳолатҳои истисноӣ мумкин аст пардохт на зиёда аз се рӯз тамдид карда шавад, ки набояд ба иҷрои шартномаи салам таъсир расонад, ба шарте ки давраи таъхир ба давраи таҳвили молҳои ҳамдигарро ивазкунанда баробар ё аз он зиёд набошад.

240. Аз рӯи шартномаи салам истифода намудани қарз ба ҳайси сармоя иҷозат дода намешавад.

241. Шартномаи салам барои молҳое, ки онҳоро баркашидан, андоза кардан ё ҳисоб кардан мумкин аст, баста мешавад.

242. Асъор, тилло ё нуқра предмети шартнома шуда наметавонанд.

243. Молҳо бояд дар шакле бошанд, ки барои тартиб додани мушаххасотҳо мақсади роҳ надодан ба номуайяни, ки барои мутобиқати он фурӯшанда масъул аст, имкон диҳанд.

244. Молҳо бояд мутобиқи амалияи қабулшуда дақиқан муайян карда шаванд. Миқдори ҳар як воҳиди молро вобаста ба ҳолат ва хусусияти мол, яъне вазн, андоза, ҳаҷм ва миқдори ҷой муайян мекунанд. Молҳо бояд дар ҷойи таҳвилшаванда ва барои фурӯшанда дастрас мавҷуд бошанд, то фурӯшанда уҳдадори худро оид ба таҳвили мол ба харидор иҷро карда тавонад.

245. Тарафҳо санаи мушаххаси таҳвил (молрасонӣ)-ро муқаррар мекунанд, вале метавонанд санаҳои гуногуни таҳвили мол, таҳвили қисм ба қисми молҳоро муқаррар кунанд, ба шарте ки арзиши онҳо дар лаҳзаи аввали бастани шартнома пардохт карда шаванд.

246. Тарафҳо метавонанд маҳали таҳвили молро муайян кунанд. Агар тарафҳои шартнома маҳали таҳвили молро муайян накунанд, он гоҳ ин гуна макон ҳамон ҷойи бастани шартнома ба ҳисоб меравад, агар маълум карда нашавад, ки расонидани мол ба ин макон ғайриимкон аст. Дар ин ҳолат маҳали таҳвили мол дар асоси таҷрибаи маъмул муайян карда мешавад.

247. Таҳвили молҳо метавонад бо ҳар намуди таъмини уҳдадории иҷрои пардохт таъмин карда шавад.

248. Ба харидор иҷозат дода намешавад, ки молро то вақте, ки ҳуқуқи моликиятро ба он соҳиб нашавад, фурӯшад.

249. Бо мувофиқаи тарафҳо шартномаи салам метавонад пурра бекор гардида, уҳдадориҳо дар сурати пурра ҷуброн шудани арзиши он қатъ гарданд. Инчунин қисман бекор кардани он иҷозат дода мешавад, яъне бекор кардани таҳвили як қисми мол ба ивази қисман ҷуброн кардани арзиши шартнома.

250. Фурӯшанда уҳдадор аст молро тибқи шартҳои шартнома, мушаххасоти шарту миқдори қайдшуда ба харидор дар рӯзи таъиншуда расонад. Аз дигар тараф, харидор бояд молҳоро қабул намояд, агар онҳо ба талаботи дар шартнома пешбиникардаи мушаххасот ҷавобгӯ бошанд.

251. Агар фурӯшанда молҳое пешниҳод кунад, ки онҳо аз молҳои мутобиқи мушаххасоти шартномавӣ нисбатан баландсифат бошанд, он гоҳ харидор бояд молҳоро қабул кунад, агар фурӯшанда барои сифати баланд доштани онҳо нархи нисбатан баландро талаб накунад. Ин танҳо дар ҳолате татбиқ мегардад, ки агар тавсифи (бо мушаххасоти нисбатан сифаташ паст) дар шартнома пешбинишуда шарти муҳим ба ҳисоб наравад.

252. Агар сифати молҳои расонидашуда аз сифати молҳои мутобиқи мушаххасоти шартномавӣ талабшаванда пасттар бошад, он гоҳ харидор ҳуқуқ дорад молҳоро дар ин ҳолат ё рад кунад ё қабул намояд. Дар сурати қабул шудани мол, тарафҳо метавонанд дар бораи бо нархи арзонтар қабул намудани ин гуна молҳо ба мувофиқа оянд. Фурӯшанда бояд молро дар шакли маҳсулоти дар шартнома қайдшуда таҳвил диҳад.

253. Молҳо метавонанд пеш аз муҳлат расонида шаванд, ба шарт ки ба мушаххасоти дар шартнома пешбини шуда ҷавобгӯ буда, ба миқдори зарурӣ расонида шаванд.

254. Агар фурӯшанда уҳдадориашро иҷро карда натавонад, ё агар фурӯшанда ҳама ё як қисми молҳоро дар санаи муқарраршуда дар ихтиёр надошта бошад, харидор метавонад:

- то ба ихтиёри фурӯшанда гузаштани мол интизор шавад ё барои таҳвили мол муҳлати нисбатан дарозтар диҳад;

- шартномаро бекор карда, маблағҳои пардохтшударо ситонад.

Ба тарафҳо ҳамчунин иҷозат дода мешавад, ки иваз намудани молҳоро ба дигар молҳо мувофиқа кунанд.

255. Дохил кардани шарте, ки муҷозоти ҷаримавиро барои дер таҳвил кардани мол пешбинӣ мекунад, иҷозат дода намешавад.

256. Ба фурӯшанда баستاني шартномаи алоҳидаи мустақили салам бо шахси сеюм иҷозат дода мешавад, то ки молҳои дорои ҳамин гуна мушаххасот ба монанди молҳои дар шартномаи аввали салам пешбинишуда харида шаванд, уҳдадориҳо аз рӯи шартномаи аввал иҷро гардида, ин молҳо таҳвил дода шаванд. Мувофиқан, ташкилоти қарзии исломие, ки дар шартномаи якуми салам ба ҳайси фурӯшанда мебошад, дар шартномаи дуюми салам ҳамчун харидор амал мекунад.

257. Ба харидор баستاني шартномаи алоҳидаи салами мувозӣ бо шахси сеюм бо мақсади фурӯши молҳои дар асоси шартномаи салам харидашуда, ки тавсифи онҳо бо тавсифи молҳои эҳтимолан тариқи шартномаи якуми салам харидашаванда мувофиқ меояд, иҷозат дода мешавад. Дар ин ҳолат ташкилоти қарзии исломие, ки дар шартномаи якуми салам ба ҳайси харидор амал мекунад, дар шартномаи дуумисаламфурӯшанда мегардад.

258. Дар ҳар ду ҳолат ба тарафҳо иҷозат дода намешавад, ки уҳдадориҳоро аз рӯи ду шартномаи салам алоқаманд намоянд. Ҳукукууҳдадориҳо аз рӯи ду шартнома бояд аз ҳама ҷиҳат алоҳида бошанд. Дар сурати вайрон карда шудани уҳдадориҳо тибқи шартномаи якуми салам, тарафи дигар (тарафи ҷабрдида) ҳуқуқ надорад ин зарар ё зиёнро бо тарафе, ки бо он тарафи якум шартномаи саломи мувозӣ бастааст, вобаста намояд. Аз ин рӯ, вай ҳуқуқ надорад дар асоси зарару зиёне, ки аз рӯи шартномаи якуми салом дидааст, шартномаи дуюми саломро қатъ намояд ё иҷрои онро ба таъхир гузорад.

259. Қоидаҳое, ки шартномаи саломро танзим мекунанд, бояд барои шартномаи саломи мувозӣ низ татбиқ гарданд.

260. Барориши вомбаргҳои молӣ барои уҳдадориҳои қарзие, ки аз шартномаи салам бармеоянд, иҷозат дода намешавад.

261. Ташкилоти қарзии исломӣ дар аҳдҳои салам хариди моли муайянкардаи фармоишгар - муштариро маблағгузорӣ карда, баъдан онро бо изофанархи ташкилоти қарзии исломӣ ба муштарӣ мефурӯшад.

262. Харочотҳои аввала ва мустақими ташкилоти қарзии исломӣ (подош ба миёнарав, пардохти хизматрасонии ҳуқуқӣ ва ғ.), ки ба баста шудани шартномаи хариди предмети шартномаи салам аз молрасон вобастаанд, ҳамчун хароҷоти давраи ҷорӣ эътироф карда мешаванд. Харочотҳои минбаъдаи ташкилоти қарзии исломӣ, ки ба хариди мол марбут аст, инчунин хароҷоти ҳамлу нақл, пардохтҳои гумрукӣ ва дигар хароҷот ба нархи хариди мол дохил карда шуда, маблағи қарзи додаи ташкилотҳои қарзии исломиро зиёд мекунад.

263. Мутобиқи шартҳои шартномаи басташуда баҳисобгирии минбаъдаи қарз, инчунин эътирофи даромад аз аҳд сураат мегирад. Дар ҳолати пардохти якҷақтаинаи маблағи умумии мол ба муштарӣ, ташкилоти қарзии исломӣ маблағҳои пулии воридшударо барои пардохти қарз равона карда, даромадро эътироф мекунад. Агар аз рӯи шартҳои шартнома муштарӣ пардохти нархи молро давра ба давратибқи ҷадвали пардохт амалӣ намояд, ташкилоти қарзии исломӣ даромадро аз рӯи аҳди салам ҳар моҳ тибқи ҷадвал ҳисоб мекунад. Маблағи воридшударо барои пардохти қарз ва даромади ҳисобшудаи гирифташаванда равона мекунад.

264. Ташкилоти қарзии исломӣ давра ба давра сифат ва андозаи хавфи пайдоиши талафоти имконпазири марбут ба дороиҳоро аз рӯи аҳди салам бо таснифи дахлдор тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон баҳо медиҳад.

265. Аҳди “Сукук”. Аҳди “Сукук”- аҳд оид ба додани коғазҳои қиматноки исломӣ ва ба қайд гирифтани онҳо мебошад. Доир ба масъалаи ба роҳ мондани маблағгузориҳои исломӣ, ки мутобиқи он барориши коғазҳои қиматноки давлатии исломӣ иҷозат дода шудааст, ҳамчунин феҳристи эмитентҳои коғазҳои қиматноки корпоративии исломӣ мукамал гардидааст.

266. Барои фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломӣ ва барориши коғазҳои қиматноки исломӣ талаботи махсус муқаррар шудааст (манъи гирифтани ҳаққи подош дар шакли фоиз, маблағгузориҳои фаъолияте, ки хилофи меъёрҳои исломӣ аст, мавҷудияти ҳатмии Кумитаи хизматрасонии маблағгузориҳои исломӣ ва ташкили ширкати махсуси молиявии исломӣ ҳангоми барориши коғазҳои қиматноки исломӣ - сукук). Дар ин маврид, шахсони ҳуқуқие, ки резидентҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳастанд, метавонанд эмитенти коғазҳои қиматноки корпоративии исломӣ бошанд.

267. Сертификатҳои сукук - коғазҳои қиматноки дарозмуҳлат ва кӯтоҳмуҳлати исломӣ мебошанд, ки бо дороиҳои моддӣ таъмин гардида, тибқи принципҳои маблағгузори исломӣ бароварда шудаанд. Онҳо ҳуқуқ доштани дорандагонро ба дороии муайян, молу мулки ғайриманқул, даромад аз иҷора, маблағҳои молиявии аз амалиёти савдо воридшаванда ва ғайра бо ҳуҷҷат асоснок менамоянд.

268. Эмитентҳои сукук метавонанд ташкилотҳои қарзии исломӣ ва ҳам ташкилотҳои қарзии анъанавӣ бошанд.

269. Объектҳое, ки таҳти онҳо сукук баровардан мумкин аст, бояд дороии муайян дошта бошанд, ки воқеан ба арзиши ҳуди сукук баробарарзиш бошанд. Инҳо метавонанд ҳар гуна биноё иншооте бошанд, ки аз онҳо маблағ ворид мешавад. Доранда сукукро бо ҳиссаи муайян харида, мутобиқи ҳиссааш ҳуқуқи қисман соҳиб шудани объектро ҳамчун моликият ба даст меорад.

270. Давраҳои аҳди сукук инҳо мебошанд:

- давраи аввал тасмими қатъии “қарзгир”, муайян кардани дороиҳо барои секюритизатсия (таъмини молӣ тариқи интишори коғазҳои қиматнок) ва муайян кардани мушовири асосии молиявӣ ва ҳуқуқӣ;

- давраи дуюм омода кардани сохтори аҳд, санҷидани он, ки сохтор ба стандартҳои фаъолияти бонкии исломӣ мутобиқат дорад ё не, гирифтани дараҷабандии (рейтинги) қарз, омода кардани тарҳи барориш, муайян кардани андеррайтер ва муайян кардани даромаднокӣ;

- давраи сеюмба қайд гирифтани тарҳи барориш, интишори пешакии он ва оғози маркетинги барориш – роҳнамо ва муаррифӣ ба сармоягузoron;

- давраи чорум пешниҳоди оммавӣ, тақсим дар байни иштирокдорон ва анҷомёбии раванди оmodасозии ҳуҷҷатҳо;

- давраи панҷум клиринг ва ҳисоббаробаркунӣ, қатъ кардани аҳд ва сабти (листинги) воситаҳо дар биржа.

271. Сукуки сармоягузорӣ - ин сертификатҳои арзишашон якхела, ҳиссахое, ки ҷудосозии онҳо дар асл барои доштани ҳуқуқ ба дороиҳои моддӣ, доштани ҳуқуқи узуфрукт (ҳаққи истифода), ҳуқуқ ба хизматрасонӣ ё соҳибмулкӣ ба дороиҳои (молу мулки) лоиҳаи муайян ё фаъолияти муайяни сармоягузорӣ аст. Чунин ҳуқуқ амалан баъди гирифтани маблағи сукук, қатъи иштирок ва истифодаи

маблағҳое татбиқ мегардад, ки бо мақсади эмиссияи сукук гирифта шудаанд.

272. Навъҳои сукуки сармоягузорӣ:

а) сертификатҳое, ки ҳуқуқи моликиятро ба дороиҳои ба иҷора додашаванда тасдиқ мекунанд. Инҳо сертификатҳои баробарарзише ҳастанд, ки аз ҷониби молики дороии ба иҷора додашаванда ё дороии моддӣ, ки бояд ба иҷора дода шавад, ё аз ҷониби миёнарави молиявие, ки аз номи молик амал мекунад, бо мақсади фурӯши дорой ва ҷуброни арзиши он тавассути иштирок бароварда мешаванд ва дар натиҷа дорандагони тасдиқномаҳо соҳиби ин гуна дороиҳо мегарданд;

б) сертификатҳое, ки ҳуқуқи узуфруктро (ҳуқуқ ба даромад) нисбат ба дороиҳои мавҷуда тасдиқ мекунанд. Чунин сертификатҳо ду навъ мешаванд:

- сертификатҳои баробарарзиш аз тарафи молики дороии мавҷуда мустақилона ё тавассути миёнарави молиявӣ бо мақсади ба иҷора додани чунин дорой ва гирифтани иҷорапулӣ аз ҳисоби даромад аз обуна бароварда шуда, ки дар натиҷа ҳуқуқи узуфрукт (ҳуқуқ ба даромад) нисбат ба чунин дороиҳо ба соҳибони сертификатҳо мегузарад;

- сертификатҳои баробарарзиш аз тарафи шахси дорои ҳуқуқи узуфрукт (ҳуқуқ ба даромад) нисбат ба дороии мавҷуда (иҷорадеҳ), мустақилона ё тавассути миёнарави молиявӣ бо мақсади ба зериҷора додани узуфрукт (ҳуқуқ ба даромад) ва гирифтани иҷорапулӣ аз ҳисоби даромад аз обуна бароварда шудаанд, ки дар натиҷа соҳибони тасдиқномаҳо соҳиби ҳуқуқи узуфрукт (ҳуқуқ ба даромад) нисбат ба дороиҳо мегарданд;

в) сертификатҳое, ки ҳуқуқи узуфрукт (ҳуқуқ ба даромад)-ро нисбат ба дороиҳои муайян дар оянда тасдиқ мекунанд. Ин сертификатҳои баробарарзиш бо мақсади ба иҷора додани дороиҳои оянда ва барои ҷамъоварии иҷорапулӣ аз даромади иштирок бароварда шудаанд, ки дар натиҷа ҳуқуқи узуфрукт (ҳуқуқ ба даромад) нисбат ба дороии муайяни оянда ба дорандагонисертификатҳо мегузарад;

г) сертификатҳое, ки ҳуқуқи хизматрасониро тасдиқ мекунанд:

- сертификатҳое, ки ҳуқуқи хизматрасонии шахси зикршударо тасдиқ мекунанд-ин сертификатҳои баробарарзиш бо мақсади дар оянда хизматрасонӣ кардан тавассути таҳвилгари зикршуда (масалан, гирифтани маълумот дар донишгоҳи номбаршуда) ва гирифтани

ҳаққи хизматрасонӣ дар шакли даромад аз обуна бароварда шудаанд, ки дар натиҷа дорандагонисертификатҳо ҳуқуқ ба чунин хизматрасониҳоро ба даст меоранд;

- сертификатҳое, ки ҳуқуқи хизматрасониҳои муайянро дар оянда тасдиқ мекунанд-ин сертификатҳои баробарарзиш барои кафолати хизматрасониҳои оянда тавассути таҳвилгари тавсифшуда (масалан, гирифтани маълумоти донишгоҳӣ бе нишон додани мактаби олий) ва гирифтани подош дар шакли даромад аз обуна бароварда шуда, ки дар натиҷа дорандагонисертификатҳо ҳуқуқ ба чунин хизматрасониҳоро ба даст меоранд;

ғ) сертификатҳои салам-ин сертификатҳои баробарарзиш бо мақсади ҷалби сармоя барои шартномаи салам бароварда шудаанд, ки дар натиҷа молу мулк, ки бояд дар асоси шартномаи салам таҳвил карда шавад, ба моликияти дорандагонисертификатҳо мегузарад;

д) сертификатҳои истисно-ин сертификатҳои баробарарзиш бо мақсади ҷалби маблағ, ки барои истехсоли мол истифода мегарданд, бароварда шуда, ки дар натиҷа молҳои истехсолшуда ба моликияти дорандагонисертификатҳо мегузаранд;

е) сертификатҳои муробаҳа-ин сертификатҳои баробарарзиш бо мақсади маблағгузории хариди мол тавассути шартномаи муробаҳа бароварда шуда, ки дар натиҷа дорандагони сертификатҳо молиқони моли дар асоси шартномаи муробаҳа харидоришуда мегарданд;

ё) сертификатҳои мушорака-ин сертификатҳои баробарарзиш бо мақсади истифодаи маблағҳои ҷалбшуда барои ташкили лоиҳаи нав, рушди лоиҳаи мавҷуда ё маблағгузории фаъолияти корхона дар асоси ягон навъ шартномаи ҳамкорӣ бароварда шуда, ки дар натиҷа дорандагонисертификатҳо иштирокчии лоиҳа ё молики дороиҳо, ки ба чунин фаъолият мутаносибан ба ҳиссаи онҳо тааллуқ доранд, мегарданд ва сертификатҳои мушорака аз тарафи иштирокчиён тавассути шартномаи иштирок, шартномаи музораба ё намояндагии сармоягузорӣ идора карда мешавад;

ж) сертификатҳои иштирок – ин сертификатҳое, ки фаъолият ё лоиҳаҳои дар асоси шартномаи мушорака идорашавандаро тавассути мудирӣ фаъолият таъин кардани яке аз шарикон ё ягон шахси дигар нишон медиҳанд;

з) сукуки музораба-тасдиқномаҳое, ки фаъолият ё лоиҳаҳои дар асоси шартномаи музораба идорашавандаро тавассути барои идораи

фаъолият ба вазифаи музориб таъин кардани яке аз шарикон ё ягон шахси дигар нишон медиҳанд;

и) сукуки намояндагии сармоягузорӣ-сертификатҳои, ки лоиҳаҳо ё фаъолияти бо тартиби намояндагии сармоягузорӣ идорашавандаро тавассути аз номи соҳибони тасдиқномаҳо таъин кардани намоянда барои идораи фаъолият нишон медиҳанд;

к) сертификатҳои музораа (тақсими ҳосил)-ин сертификатҳои баробарарзиш бо мақсади истифодаи маблағҳои ҷалбшуда тавассути иштирок дар маблағгузориҳои лоиҳа дар асоси шартномаи музораа бароварда шудаанд, ки дар натиҷа дорандагонисертификатҳо мутобиқи шартҳои шартнома барои як ҳиссаи ҳосил ҳуқуқ пайдо мекунанд;

қ) сертификатҳои мусоқа (обёри)-ин сертификатҳои баробарарзиш бо мақсади истифодаи маблағҳои ҷалбшуда тавассути иштирок дар обёрии майдонҳо барои шинондани дарахтони мевадор, барои харидории ниҳолҳо ва нигоҳубини онҳо дар асоси шартномаи мусоқа бароварда шудаанд, ки дар натиҷа дорандагонисертификатҳо мутобиқи шартнома барои як ҳиссаи ҳосил ҳуқуқ пайдо мекунанд;

л) сертификатҳои муғораса (ниҳолшинонӣ)-ин сертификатҳои баробарарзиш дар асоси шартномаи муғораса бо мақсади ҷалби маблағҳо барои шинондани дарахт ва иҷрои кор ва сарфи маблағи зарурӣ барои дарахтшинонӣ бароварда шудаанд, ки дар натиҷа дорандагонисертификат барои ҳиссаиниҳолҳо ҳуқуқ пайдо мекунанд.

273. Ташкилоти қарзии исломӣ бо баробари омодагӣ муайян менамояд, ки бо кадом навъи сукук кор мекунад.

274. Сукук дармақомоти давлатии ваколатдориёд ба коғазҳои қиматнок ба қайд гирифта мешавад.

275. Тавсифи сукуки сармоягузорӣ:

- сукуки сармоягузорӣ сертификатҳои баробарарзиш буда, ба номи молик ё манзуркунанда бо мақсади муайян кардани ҳуқуқҳои моликисертификат нисбат ба ҳуқуқҳои молиявӣ ва уҳдадориҳои тасдиқкардаи сертификат бароварда шудаанд;

- сукуки сармоягузорӣ ҳиссаи одии доштани ҳуқуқро барои кушодани дороиҳои сармоягузорӣ тасдиқ мекунад, новобаста аз он, ки ба таркиби чунин дороиҳо талаботи пулӣ ё ғайрипулӣ, ҳуқуқи узуфрукт (ихтиёрдорӣ), ҳуқуқи хизматрасонӣ ё маҷмӯи ҳамаи ин ҳуқуқҳо, инчунин ҳуқуқҳои ғайримоддӣ, қарз ва маблағҳои пулӣ

дохил мешаванд ё намешаванд. Ин сукук уҳдадории қарзии дорандаи сертификат дар назди эмитент намебошад;

- сукуки сармоягузорӣ дар асоси шартноматибқи принципҳои маблағгузории исломӣ, ки эмиссия ва гардиши онҳоро танзим менамоянд, бароварда мешавад.

- барориши сукуки сармоягузорӣ дар асоси шартномаи тибқи принципҳои маблағгузории исломӣ муайяншуда, ки тавассути онҳо барориш ва гардиши чунин сукук танзим мешаванд сурат мегирад.

- моликониин сертификат даромади гирифташударо чуноне ки дар тарҳиобуна қайд шудааст, тақсим мекунанд ва баробар ба ҳисса ва миқдори сертификатҳое, ки моликонашон (дорандагонашон) дар ҳаҷми умумии эмиссия доранд, зарар мебинанд.

276. Амрнома ва муқаррароти принципҳои маблағгузории исломӣ. Эмиссияи сукуки сармоягузорӣ:

- а) гардиши сукуки сармоягузорӣ зери шартҳое қарор мегирад, ки тавассути онҳо ҳуқуқҳои гардиши чунин сукук танзим мешаванд;

- б) эмиссияи сертификатҳо барои дороиҳо (бо мақсади секюритизатсия) иҷозат дода мешавад. Инҳо метавонанд дороиҳои моддӣ, ҳуқуқи узуфрукт (ихтиёрдорӣ) ва ҳуқуқи хизматрасонӣ бошанд, ки ба ҳиссаҳои баробар тақсим мешаванд ва барориши тасдиқнома баробар ба арзиши чунин ҳиссаҳо амалӣ мегардад. Дар робита ба қарздорӣ, ки бояд ҳамчун уҳдадорӣ пардохт шавад, секюритизатсияи он бо мақсади гардиш иҷозат дода намешавад;

- в) шартномаи эмиссия ҳамаи оқибатҳои ҳуқуқии шартномаро, ки дар асоси он сертификатҳо бароварда шудаанд, доро мебошад. Ин баъд аз қатъи иштирок ва тақсими сертификатҳо сурат мегирад;

- г) тарафҳои шартномаи барориш эмитент ва обуначиён мебошанд;

- ғ) муносибатҳои байни тарафҳо аз рӯи шартномаи барориш (эмиссия) дар асоси навъи шартнома ва тибқи принципҳои маблағгузории исломӣ муайяншуда, ки тавассути онҳо барориш ва гардиши чунин сукук танзим мешаванд сурат мегирад, инчунин дар асоси ҳолатҳои зерин муайян мегардад;

- сертификатҳое, ки ҳуқуқи моликият ба дороиҳои ба иҷора додашавандаро тасдиқ менамоянд. Эмитенти ин сертификатҳо фурушандаест, ки дороиро ба иҷора медиҳад ё дороиест, ки бояд ба иҷора дода шавад. Харидорони дорой обуначиён мебошанд, дар ҳоле, ки маблағҳои тариқи обуна ҷалбшуда нархи хариди дорой ба ҳисоб

меравад. Дорандагони сертификат дороиҳоро якҷоя дар доираи моликияти ба ҳиссаи тақсимашуда соҳиб шуда, дар асоси ҳамкории шариконашон даромад мегиранд ва ё зарар мебинанд;

- сертификатҳое, ки ҳуқуқи узифрукт (ихтиёрдорӣ) -ро тасдиқ менамоянд.

277. Сертификатҳое, ки ҳуқуқи узифрукт (ихтиёрдорӣ)-ро нисбат ба дороиҳои мавҷуда тасдиқ менамоянд. Эмитенти ин тасдиқномаҳо фурӯшандаи ҳуқуқи узифрукт (истифодаи молу мулк бо ҳуқуқи ихтиёрдорӣ кардани даромад аз он) нисбат ба дороиҳои мавҷуда мебошад. Обуначиёнхаридори чунин ҳуқуқи узифрукт мебошанд, дар ҳоле ки маблағҳои тариқи обуна ҷалбшуда нархи хариди чунин ҳуқуқи узифрукт ба ҳисоб меравад. Дорандагони сертификат дорандагони муштаракӣ ҳуқуқи узифрукт мегарданд ва даромаду хавфи ба онҳо вобастаро тақсим меkunанд.

278. Сертификатҳое, ки ҳуқуқи узифрукти дар оянда дастрасро тасдиқ менамоянд. Эмитенти ин сертификатҳо фурӯшандаи ҳуқуқи узифрукт нисбат ба ягон дорой мебошад, ки дар оянда мутобиқи дастур дастрас мешавад. Иштирокдорон харидори чунин ҳуқуқи узифрукт мебошанд ва маблағҳои тариқи иштирок ҷалбшуда нархи хариди ин ҳуқуқи узифрукт мебошанд. Дорандагони тасдиқномаҳо соҳибони муштаракӣ ҳуқуқи умумии узифрукт мегарданд ва даромаду хавфи ба онҳо вобастаро тақсим меkunанд. Дорандагони сертификатҳо барои фурӯши ҳамаи фоидаи дар бандҳои 278 ва 279 зикршуда ва даромад аз бозфурӯши чунин ҳуқуқи узифрукт ҳуқуқ пайдо меkunанд.

279. Сертификатҳое, ки ҳуқуқи хизматрасониро тасдиқ меkunанд. Эмитенти чунин сертификатҳо фурӯшандаи хизматрасонӣ буда, обуначиён харидори хизматрасонӣ мебошанд, дар ҳоле ки маблағҳои тариқи обуна ҷалбшуда нархи хариди чунин хизматрасонӣ ба ҳисоб меравад.

280. Сертификатҳои салам. Эмитенти чунин сертификатҳо фурӯшандаи мол дар асоси шартномаи саламмебошад ва обуначиён харидори чунин мол мебошанд, дар ҳоле ки маблағҳои дар натиҷаи обуна бадастомада нархи хариди мол (сармояи салам) ба шумор меравад. Дорандагони сертификатҳо молики молҳои салам буда, барои муқаррар кардани нархи фурӯши молҳои тариқи шартномаи салам дастраскарда ё нархи фурӯши маҳсулоти дар асоси шартномаи

салами мувозии фурӯхташуда ҳуқуқ доранд, агар ин ҷой дошта бошад.

281. Муносибатҳои тарафҳо, яъне муносибатҳои байни эмитент ва обуначӣ бо шартномаҳои амалкунандаи эмиссияи сукук ба танзим дароварда мешаванд. Худи бастанӣ шартнома боиси ба миён омадани оқибатҳои ҳуқуқӣ нисбат ба ҳуқуқу уҳдадориҳои тарафҳо мегардад.

282. Нашри тарҳ (проспект) даъват ба эмитент аст, ки дар эмиссия иштирок намояд, худи санади обуна оферта мебошад. Тасдиқ шудани обуна аз ҷониби эмитент ҳамчун аксепт доништа мешавад, ба шарт ки дар тарҳ бевосита гуфта нашавад, ки он оферта (пешниҳод) аст. Дар ин ҳолат тарҳ оферта доништа шуда, обуна ба аксепт табдил меёбад.

283. Муқарраротҳои зерин бояд дар тарҳи (проспекти) эмиссия риоя карда шаванд:

- дар тарҳ бояд ҳамаи шартҳои шартнома, маълумоти кофӣ дар бораи обуначиёни эмиссия, мавқеи ҳуқуқии онҳо дар баробари ҳуқуқу уҳдадориҳо, маълумоти зерин, аз қабилӣ маълумот дар бораи намояндаи (агенти) эмиссия, мудирӣ эмиссия, ташкилоти қарзии исломӣ, ки барориши коғазҳои қиматнокро ба роҳ мемонад, мудирӣ ваколатдори сармоягузорӣ, тарафе, ки зарар мебинад, агенти пардохт, инчунин дар бораи дигар шахсон ва шартҳои ба вазифа таъин ва аз вазифа озод кардани онҳо дарҷ гардад;

- дар тарҳи барориш сукуки сармоягузорӣ бояд шартномае, ки дар асоси он сертификатҳо бароварда мешаванд, масалан: шартномаи хариду фурӯши дороиҳои моддӣ ба иҷора додашаванда, шартномаҳои иҷора, муробаҳа, истисно, салам, музораба, мушорака, вакола, музораа, муғораса ё мусоқа нишон дода шавад;

- шартномае, ки барои барориш (эмиссия) асос мебошад, бояд аз нуқтаи назари унсуру шартҳои дар он омада пурра буда, ҳилофи мақсадҳои он ва меъёрҳои ҳуқуқӣ набошанд;

- дар тарҳ бояд уҳдадориҳои пайгирӣ аз қоидаҳои принципҳои маблағгузориҳои исломӣ, инчунин далелҳои дар бораи он, ки маҳз Шӯрои машваратии хизматрасонии бонкии исломӣ тартиби бароришро (эмиссияро) тасдиқ ва амалӣ шудани лоиҳаҳо дар тамоми муҳлати амал назорат мекунад, дақиқ нишон дода шавад.

284. Дар тарҳ бояд нишон дода шавад, ки сармоягузориҳои маблағу дороиҳои дастрасшуда, ки ба онҳо маблағҳои мазкур табдил мешаванд, мутобиқи он усулҳои сармоягузорӣ, ки ба принципҳои маблағгузориҳои исломӣ мувофиқ мебошанд, анҷом дода мешавад.

285. Бо дарназардошти стандартҳои байналмилалӣ, дар тарҳ ҳар як моликисертификат дар ғоида иштирок мекунад ва мутобиқи арзиши молиявии дар сертификатҳои он нишондода зарар мебинад, бояд нишон дода шавад.

286. Тарҳ набояд ягон шартеро дар бар гирад, ки тибқи он эмитенти сертификат уҳдадор мешавад, ки ба молики сертификат чубронро дар доираи арзиши номиналии сертификат дар ҳолатҳое, ки ҳамчун қонунвайронкунӣ ва ё ҳолатҳои беэҳтиётӣ ҳисобида намешаванд, ва ё ғоизи муайяншуда аз даромадро кафолат медиҳад, пешниҳод намояд. Бо вучуди ин, ба тарафи мустақили сеюм иҷозат дода мешавад, ки бо шартҳои бемузд кафолатро пешниҳод намояд.

287. Ба шахси ҳуқуқӣ иҷозат дода мешавад, ки уҳдадори оид ба обуна нисбати ҳамон қисми эмиссия ба худ гирад, ки нисбати он обунашавӣ ба расмӣ дароварда нашудааст, дар ҳолати он ки уҳдадории андеррайтер дар ваъдаи ҳатмӣ асос ёфтааст. Андеррайтер набояд барои чунин обунаподошпулӣ гирад.

288. Иҷозат дода мешавад, ки сукуки сармоягузории кутӯҳмуддат, миёна ва дарозмуддат тибқи принципҳои маблағгузории исломӣ бароварда шавад. Дилхоҳ навъи сукуки сармоягузорӣ ҳамчунин метавонад бе дарҷи муҳлат, вобаста аз ҳислати шартнома, ки асоси эмиссияро ташкил медиҳад, дода шавад.

289. Ба эмитент ва дорандагони сертификатҳо иҷозат дода мешавад, ки дар асоси усулҳои иҷозат додашудаи идораи хавфҳо ва ё камкунии тағйирёбии ғоидаи тақсимшаванда (захира барои баробакунии ғоида) тариқи таъсис додани муассисаи исломии суғурта бо саҳмҳои дорандагони сертификатҳо ва ё иштирок дар суғурта (такафул) тавассути пардохти мукофот аз даромади ҳиссаи иштироки нигоҳдорандаи сукуки сармоягузори, инчунин тариқи хайрия (табарруот), ки аз ҷониби дорандаи сукуки сармоягузорӣ содир шудааст, амал намоянд.

290. Дар шакли оддии худ, сукук сертификатҳои баробарарзишмебошад, ки онҳо ҳиссаи тақсимнашаванда (мутаносибан ба саҳми сармоягузор) дар ҳуқуқи моликият ба дороии асосӣ (моддӣ ва ғайримоддӣ) ва инчунин истифодаи хизматрасониҳо ва ё сармоягузорӣ дар лоиҳаҳои мушаххас, инчунин фаъолияти махсуси сармоягузорию дар бар мегирад.

291. Дар муқоиса бо қоғазҳои қимматноки қарзии оддӣ, ки кредит ва қарзхоро инъикос менамоянд ва аз онҳо ғоизҳо пардохта

мешаванд, сукук метавонад дар асоси замимаҳои иноватсионии принципҳои ва концепсияҳои исломӣ сохторбандӣ шавад. Бо вучуди ин, сукук дорои баъзеи монандиҳо бо қоғазҳои қарзии маъмулиро дар он хусусе, ки онҳо низ дар асоси имконияти эмитент оиди пардохти тақсимои даврӣ ба маблағи асосиро дар бар мегирад, доро мебошад.

292. Қонуниятҳои Сукук. Сукук ин талаботи моликият ба ҳавзи дороиҳо ва ё ҳуқуқ ба қарзи дебиторӣ ва ё иштирокро дар бар мегирад. Амалиётҳои гуногуни шартномавӣ, ки асос барои ташаккули барориши сукук мебошад барои сармоягузoron оқибатҳои гуногун доранд. Сармоягузoronи сукук бояд оид ба ҳуқуқ ва уҳдадорихои худ дар доираи концепсия ва принципҳои исломӣ маълумот дошта бошанд.

293. Сертификати сукук ба сармоягузор дар асоси санади имзошудаи доду-гирифтӣ тарафҳо супорида мешавад.

294. Талаби бозпасгирӣ аз тарафикафил: Тарафе, ки ба даст оварданисукукро аз моликонион дар лаҳзаи пардохтаъдаме диҳад, агар эмитент уҳдадори ихуро сари вақти ҷро карда натавонад.

295. Барои амали намудани аҳди сукук ширкатҳои махсуси молиявии исломӣ (Special Purpose Vehicle-SPV) таъсис дода мешавад.

Ширкати таъиноташ махсус, ки барои гирифтани ҳуқуқ барои соҳибӣ ва молики дороие (актив), ки дар доираи он сукук бароварда мешавад, пешбинӣ гардидааст. Шахси ҳуқуқии мазкур ва ё траст ҳамчун қоида, сертификати ҳуқуқро мебарорад, аз рӯи он дар назди дорандагон масъул мебошад, гардиши молиявии байни онҳоро тақсими менамояд, маблағҳои аз дорандагон гирифташударо, мувофиқи ҳуҷҷатҳои эмиссионӣ, сармоягузорӣ менамояд.

296. Бо мақсади мутобиқ будани сукук бо принципҳои маблағгузории исломӣ ва муқаррароти он:

-эмитент бояд аккредитатсияи Шӯрои машваратии хизматрасонии бонкии исломиро гирад;

-эмитент ҳамаи ҷанбаҳои ҳуқуқии барориш, гардиши сукук ва аудити онҳоро ба зиммаи худ мегирад.

297. Эмитент уҳдадор аст, ки ба Шӯрои машваратии хизматрасонии бонкии исломӣ ҳисоботи солона ва нимсола ва ё далел, ки дар қадом сатҳ савдои қоғазии қиматноки исломӣ – сукук ба принципҳои маблағгузории исломӣ мутобиқ мебошад, пешниҳод намояд.

298. Эмитент ба мақомоти дахлдори ваколатдори давлатӣ оид ба коғазҳои қиматнок далеле пешниҳод менамояд, ки дороиҳо ба мақомоти салоҳиятдор супорида шудаанд, ки мутобиқи он дороиҳои секюритизатсияшудаи ширкат танҳо бо мақсади додани сукук истифода мешаванд ва наметавонад бо дигар мақсад ба гарав гузошта шавад ё ҳабс ва ё дубора истифода (утилизировать) карда шавад.

299. Эмитенти сукук барои дуруст, аниқ ва пурра будани маълумотҳое, ки дар маводҳои рекламавӣ барои сукук зикр гардидаанд ва ҳама дигар маълумотҳо масъулият дорад.

300. Аҳди “Эътиборномаи ҳуҷҷатӣ”. Ба ташкилоти қарзии исломӣ иҷозат дода мешавад, ки маблағҳоро, ки воқеан барои додани эътиборномаи ҳуҷҷатӣ харҷ кардааст, барои пардохт пешниҳод кунад. Ҳамчунин барои ташкилоти қарзии исломӣ муқаррар кардани пардохтҳо барои пешниҳоди хизматрасонии зарурӣ қобили қабул мебошад, новобаста ба он, ки ин гуна пардохтҳо дар шакли маблағи яквқтаина амалӣ мегардад ё он фоизи муайян аз маблағи эътиборнома мебошад, ба шарте ки ҳангоми муайян кардани ҳаққи хизмат муҳлати амали эътиборнома ба ҳисоб гирифта нашавад. Ин қоида ба хизматҳое, ки аз рӯи қарзҳо барои воридоту содироти мол расонида мешаванд, татбиқ мегардад, ба истиснои ҳолатҳое, ки дигаршавии вазъият боиси тағйирёбии ҷадвали муҳлати амали эътиборнома мегардад. Ҳамин тариқ, барои ташкилоти қарзии исломӣ муқаррар кардани пардохтҳо танҳо барои маблағҳои воқеан харҷшуда қобили қабул доништа мешавад, дар ин ҳолат ин на фоиз, балки як маблағи муайян мебошад.

301. Ташкилоти қарзии исломӣ бояд шартҳои зеринро иҷро намояд:

- масъалаи кафолат аслан ҳангоми ҳисобу китоби пардохтҳобарои амалӣ намудани эътиборномаи ҳуҷҷатӣ бояд ба инобат гирифта нашавад. Мутаносибан, ба ташкилоти қарзии исломӣ илова ба хароҷоти воқеӣ боз муқаррар кардани пардохтиҷозат дода намешавад, агар вай эътиборномаи ба дигар ташкилоти қарзии исломӣ додари тасдиқ намояд;

- додани эътиборнома фоидаеро, ки фоиз меорад, дар назар надорад ва василаи гирифтани чунин фоида шуда наметавонад;

- истифода бурдани шартномаҳо дар эътиборномаи ҳуҷҷатӣ ҳамчун баҳона барои дохил кардани амалиётҳои мамнӯъ, аз қабili

ҳаққи хизмат барои додани кафолат ё додани қарз, иҷозат дода намешавад.

Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад ҳама намуди эътиборномаи ҳуҷҷатиро кушояд. Ба ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчунин иҷозат дода мешавад, ки дар ин амалиётҳо мутобиқи шаклҳои мавҷудаи эътиборномаи ҳуҷҷатии иҷрошаванда иштирок намояд ё нақши миёнаравро бозад.

302. Барои ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи эътиборномаи ҳуҷҷатӣ барои худ, ё аз номи дигар муштарӣ ё ташкилот ё тариқи фаъолияти муштарак иҷро кардани амалиётҳо (транзаксияҳо) қобили қабул намебошад, агар ин гуна эътиборнома ба молҳои тибқи принципҳои маблағгузори исломӣ манъшуда дахл дошта бошад ё дар асоси шартномаи беэътибор, нодуруст иҷро гардад.

303. Ташкилоти қарзии исломӣ уҳдадор аст эътиборномаро иҷро намояд, агар он ба истиснои ҳолатҳои сохтакории ҳуҷҷатҳо, ба дастурҳо мутобиқ бошад.

304. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад таъмини уҳдадориҳоеро, ки вобаста ба эътиборномаи ҳуҷҷатӣ ба миён меоянд, талаб намояд ё эътиборномаи ҳуҷҷатиро ҳамчун таъмини кафолатноки пардохт ба ширкатҳо ва ташкилотҳои қарзии исломӣ пешниҳод кунад. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад барои таъмин эътиборномаи ҳуҷҷатӣ бо истифода аз шаклҳои ҷоиз ва дастраси таъмин, аз ҷумла дар шакли маблағҳои пулӣ дар суратҳисобҳо ё маблағҳои пулии воридкардаи муштарӣ тибқи шартномаи музораба ҳамчун миёнарав амал кунад.

305. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад вомбаргҳои фоиздор, саҳмияҳои ширкатҳоеро, ки ба фаъолияти тибқи принципҳои маблағгузори исломӣ манъшуда машғуланд ва қарзи фоизии дебиториро ҳамчун таъмин истифода барад.

306. Агар муштарӣ хоҳиши харидани молҳои воридотиро аз ташкилоти қарзии исломӣ бо ёрии маблағгузорӣ дар доираи эътиборномаи ҳуҷҷатӣ тибқи шартномаи муробаҳа дошта бошад, бояд шартҳои зерин риоя карда шаванд:

- кушодани эътиборномаи ҳуҷҷатӣ набояд пеш аз бастанӣ шартномаи хариду фурӯшбайни фармоишгар ва бенефитсиар (фурӯшанда) сурат гирад;

- ташкилоти қарзии исломӣ бояд тарафе бошад, ки аз молрасон мол харида, баъдан онро ба муштарӣ дар доираи шартномаи

муробаҳа тибқи принципҳои маблағгузориҳои исломӣ дар мавриди шартномаи муробаҳа барои фармоишгар барои таҳвил мефурӯшад.

307. Агар дар эътиборномаи ҳуҷҷатӣ муқаррароти тобеъ ба (вобастаи) усулҳо ва амалияҳои аввалиндараҷа мавҷуд бошад ва онҳо эътиборномаи ҳуҷҷатиро соддатар намоянд, он гоҳ таҳияи чунин ариза бо эзоҳе зарур аст, ки он принципҳои маблағгузориҳои исломиро вайрон намекунад.

308. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад векселҳои аксептшударо дисконт (арзон) кунад, яъне ин векселҳоро бо нархи аз нархи номиналиашон пасттар харида гирад.

309. Барои ташкилоти қарзии исломӣ гуфтушуниди масъалаи арзон кардани арзиши номиналии ҳуҷҷатҳое, ки дар асоси онҳо бояд пардохт бо нишон додани ҳуҷҷат ё ҳангоми пешниҳоди вексел сурат гирад, қобили қабул намебошад.

310. Эътиборномае, ки уҳдадориҳои ташкилоти қарзии исломӣ мебошад, ба мавқеи асъорӣ мутобиқи талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон дохил карда мешавад.

311. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад муомилаи хариду фурӯши асъори хориҷиро дар сурати мутобиқати он ба принципҳои маблағгузориҳои исломии зерин анҷом диҳад:

- ҳар ду тараф бояд пеш аз анҷом додани мубодила асъори ба дигар асъор мубодилашавандаро дошта бошанд, новобаста ба он, ки дар ихтиёр доштани асъор ҳақиқӣ ё тахминӣ бошад;

- воҳидҳои мубодилаи асъор бояд маблағи якхела бошанд, ҳатто агар яке аз онҳо пули коғазӣ ва дигараш тангаи ҳамон мамлакат бошад;

- дар шартнома ягон алтернативаи шартӣ ё шарту қайд оид ба гузаронидани муҳлат дар масъалаи таҳвили як ё ҳар ду воҳиди мубодила дохил карда намешавад;

- амалиётҳои асъорӣ набояд дар бозорҳои фьючерсӣ ва форвардӣ сурат гиранд.

312. Ба тасдиқи шартномаҳои асъорӣ барои фурӯши асъор дар оянда манъ аст. Ин қоида бояд новобаста ба он ки ин шартномаҳо мубодилаи интиқолҳои пулии муҳлатгузашта барои пардохти қарзҳо мебошанд ё иҷрои шартномаи батаъхиратодаанд, ки дар он соҳиби муштараки ҳар ду воҳиди мубодила аз ҷониби тарафҳо сурат мегирад, риоя шаванд.

313. Бастани ягон шартнома дар бозори форвардии асьор манъ аст, ҳатто агар ҳадаф аз он шартномаи суғурта (бастани шартномаи муҳлатнок оид ба фурӯш ё хариди асьори хориҷӣ) барои пешгириизарар дар амалиётҳои муайяни аз асьор вобастабуда бошад, ки нархи он эҳтимол дар вақтҳои наздик поён равад.

314. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад барои дар оянда арзон шудани асьор дар ҳолатҳое, ки ташкилоти қарзии исломӣ бояд уҳдадориҳо ё муробаҳаро бо асьори дахлдор иҷро намояд, шартномаҳои суғурта бандад.

315. Ба ташкилоти қарзии исломӣ ва муштарӣ иҷозат дода мешавад, ки доир ба имконияти пардохти қарз ва дигар амалиётҳои қарзӣ бо дигар асьор мутобиқи қурби дохилии асьор дар рӯзи пардохт, ба мувофиқа оянд.

316. Исламской кредитной организации и клиенту разрешается договариваться о том, что погашение кредитов и другие кредитные операции могут производиться в другой валюте в соответствии с местным курсом валюты в день выплаты.

317. Интиқоли маблағҳо бо асьоре, ки аз асьори барои интиқол супурдаи дархосткунанда фарқ мекунад, иҷозат аст. Ин гуна интиқол аз мубодилаи асьор ба воситаи ихтиёрдорӣ воқеъ ё тақрибӣ, бо роҳи таҳвили маблағи асьорӣ, ки ташкилоти қарзии исломӣ бо суратҳисоб тасдиқ кардааст, иборат аст. Баъд аз ин интиқоли маблағ бояд бо истифода аз асьоре, ки дархосткунандаи интиқоли пулӣ харидааст, анҷом дода шавад. Ситонидани ҳаққи хизмат барои интиқолҳои пулӣ иҷозат аст.

318. Ҳангоми бастани шартнома барои фурӯши маблағи муайяни асьор, ҳуқуқи соҳибии ҳамаи маблағ бояд дар рӯзи анҷомёбии муҳлати аҳд эътироф карда шавад.

319. Соҳибӣ метавонад воқеъ ва эҳтимолӣ бошад. Шакли соҳибии дороиҳо ба намуди онҳо ва қоидаҳои дар анъанаҳои муомилоти корӣ истифодашаванда вобаста аст.

320. Соҳибии воқеъ (ҳақиқӣ) аз лаҳзаи ба дастсупурдан интиқолёфта ба ҳисоб меравад. Физическое (фактическое) владение передается в момент личной передачи в руки.

321. Соҳибии эҳтимолии дороиҳо дар ҳолате эътироф карда мешавад, ки агар фурӯшанда ба шахси дигар гирифтани ва фурӯштани ин дороиро аз номи ӯ иҷозат диҳад, ҳатто агар дар ин маврид интиқоли воқеии соҳиби дорой вучуд надошта бошад, аз ҷумла:

- вақте ки ташкилоти қарзии исломӣ маблағҳои пулиро ба суратҳисоби муштарӣ мегузаронад;

- вақте ки ташкилоти қарзии исломӣ бо муштарӣ дар бораи мубодилаи асъори нақд ба асъори ғайринақдӣ ва баръакс шартнома мебандад;

- гирифтани чек аз хусуси соҳибии эҳтимолӣ шаҳодат медиҳад, танҳо агар маблағи пардохтшаванда дар суратҳисоби чекдиҳанда бо асъори дар чек нишондодашуда мавҷуд бошад ва агар ташкилоти қарзии исломӣ пардохти ин маблағро маҳдуд карда бошад.

322. Уҳдадории дуҷониба дар бораи хариду фурӯши асъор манъ аст, агар уҳдадории мазкур ҳатто бо мақсади суғурта кардан аз зарари эҳтимолии марбут ба пастравии қурби асъор маҷбурӣ бошад. Аммо уҳдадории якҷониба иҷозат аст.

323. Хариду фурӯши ҳамзамони асъор иҷозат нест, чунки он яке аз омилҳои зеринро, ки эътибори ҳуқуқии онро аз байн мебарад, дар бар мегирад:

- интиқол ва гирифтани ду асъори харида ва фурӯхташуда ғайриимкон аст, ки ин сабаби ба таъхир гузоштани фурӯши асъор аз рӯи шартнома мегардад;

- шартнома дар бораи фурӯши асъор аз дигар шартнома дар бораи фурӯши асъор вобаста мешавад;

- ба уҳдадории дуҷонибаи маҷбурии тарафҳо дар бораи мубодилаи асъор сабаб мегардад, ки ин худ аз худ иҷозат нест.

324. Ба яке аз шарикони мушорака ё муробаҳа иҷозат нест, ки кафили дигар шарик бошад, агар аҳд бо мубодилаи асъор алоқаманд бошад. Аммо шахси сеюм метавонад ихтиёран кафил бошад, агар ин гуна кафолат дар шартнома нишон дода нашавад.

325. Мубодила кардани маблағҳои асъорие, ки қарзи муқарраршудаи шахси қарздор мебошанд, иҷозат аст, агар он ба пардохт кардани ду қарз дар ҳолати мубодилаи дуҷонибаи асъор, инчунин пардохти пурраи қарзи мавҷудбуда сабаб гардад.

326. Яке аз усулҳои норавои ба савдои асъор машғул шудан ҳамин аст, ки муштарии ташкилоти қарзии исломӣ ба савдои асъор бе маблағи кофӣ машғул шуда, қарзҳои додаи ташкилоти қарзии исломиро барои ин кор истифода мебарад ва ҳамин тарз ба муштарӣ барои бастанӣ аҳд ба андозаи маблағе, ки аз маблағи пардохтшавандаи вай зиёд аст, имконият медиҳад.

327. Аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба муштарӣ додани қарз бо шарт он, ки шартномаҳои асъорӣ бояд на бо дигар муассисаҳо, балки танҳо бо ин ташкилоти қарзии исломӣ анҷом дода шаванд, иҷозат нест. Агар чунин шарт набошад, он гоҳ принципҳои маблағгузори исломӣ додани қарзро манъ намекунад.

328. Амалиёти асъорие, ки ташкилотҳои қарзи исломӣ мегузаронанд, бояд мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон анҷом дода шаванд.

329. Барориши қортҳои пардохтӣ ба ташкилоти қарзии исломӣ бо шартҳои зерин иҷозат дода мешавад:

- дорандаи қорт дар сурати саривақт пардохт нашудани маблағи зарурӣ фоиз пардохт намекунад;

- ташкилоти қарзии исломӣ метавонад соҳиби қортро уҳдадор намояд, ки ба ҳайси кафолат амонат гузорад. Ин маблағро соҳиби қорт наметавонад сарф кунад. Ташкилоти қарзии исломӣ бояд ин маблағро бо мақсади гирифтани фоида барои соҳиби қорт тибқи музораба сармоягузорӣ намояд ва хабар диҳад, ки ҳар гуна даромади аз ин маблағ гирифташуда байни ташкилоти қарзии исломӣ ва соҳиби қорт мутобиқи шартҳои шартномаи музораба тақсим карда мешавад;

- ташкилоти қарзии исломӣ бояд шарт гузорад, ки соҳиби қорт наметавонад қортро бо мақсадҳои, ки принципҳои маблағгузори исломӣ онҳоро манъ кардааст, истифода барад ва дар сурати риоя нашудани ин шарт ташкилоти қарзии исломӣ метавонад қортро бекор кунад.

330. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад барои гирифтани маблағи нақд мутобиқи хизмати расонидашуда ҳаққи хизмати муайян ситонад. Аммо ҳаққи хизмате, ки барои гирифтани пули нақд ситонида мешавад, набояд тағйир ёфта истад. Андозаи маблағ барои барориш ва хизматрасонии қорт, инчунин андозаи подоши комиссияи барои пардохтҳои ташкилоти қарзии исломӣ муайян мекунад.

331. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад ба муштарӣ бо дарназардошти маблағе, ки дар суратҳисоби вай аст, қорти дебитӣ диҳад. Муштарӣ набояд ба ташкилоти қарзии исломӣ барои истифодаи қорт ҳаққи хизмат пардохт кунад, ба истиснои ҳолатҳое, ки агар қорт барои гирифтани пули нақд ё хариди асъор дар ташкилоте,

ки аз ташкилоти қарзии исломӣ - эмитент фарқ дорад, истифода шавад.

332. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад кортҳои кредитӣ барорад, ба шарте ки соҳиби корт дар сурати саривақт барнагардонидани маблағи қарз, инчунин барои истифодаи меъёр барқароршавандаи кредит фоиз пардохт накунад.

333. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад аз тарафе, ки кортро барои пардохт қабул мекунад, ҳаққи хизмат ситонад. Ҳаққи хизмат ҳамчун фоиз аз маблағи барои хариди молу хизматрасонӣ сарфшуда ҳисоб карда мешавад.

334. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад аз соҳиби корт ҳаққи узвият, комиссия барои тамдиди муҳлат ва нав кардани корт ситонад.

335. Ба соҳиби корт иҷозат дода мешавад маблағи нақдро ба андозае, ки аз меъёри маблағи дастрасбуда ё бештар аз он зиёд аст, гирад, агар ин пешакӣ бо ташкилоти қарзии исломӣ, ки корт додааст, мувофиқа карда шавад, ба шарте ки ба ин маблағ фоиз ҳисоб карда нашавад.

336. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад имтиёзҳое, ки принципҳои маблағгузориҳои исломӣ онҳоро манъ накардааст, пешниҳод кунад, аз қабилӣ ҳуқуқи афзалиятнок барои таҳфиф дар меҳмонхона, хатсайри ҳавоӣ, супориш ва банд кардани ҷой дар тарабхона ва ғайра.

337. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад ба соҳиби корт имтиёзҳое диҳад, ки онҳоро принципҳои маблағгузориҳои исломӣ манъ карда бошад, масалан, суғуртаи қайду шартшудаи ҳаёт, даромадан ба ҷойҳои манъшуда ё тухфаҳои манъшуда.

338. Ҳамроҳ шудани ташкилоти қарзии исломӣ ба ташкилоти байналмилалӣ танзими кортҳо иҷозат аст, ба шарте ки ташкилоти қарзии исломӣ принципҳои маблағгузориҳои исломиро, ки аз ҷониби ин ташкилот ҷои ҳисобида мешаванд, вайрон накунад.

339. Ба ташкилоти қарзии исломӣ пардохт кардани ҳаққи узвият, пардохти хизматрасонӣ ва дигар пардохтҳои ташкилоти байналмилалӣ танзими кортҳо то он вақте иҷозат аст, ки агар онҳо пардохтҳои фоизӣ, аз ҷумла пардохтҳои ғайримустақимро, масалан, дар ҳолати болоравии ҳаққи хизмат бо дарназардошти додани қарз дар бар нагиранд.

340. Суратҳисобҳои кортҳои пардохт ҳамчун суратҳисобҳои амонатӣ тасниф шуда, ба ҳисоби талаботи захираҳои ҳатмӣ дохил карда мешаванд.

341. Аҳди “Вадиға ёад амонат”. Аҳди вадиға ёад амонат(шартномаи ниғаҳдории ба боварӣ ва кафолат асосёфта)-шартномаи дар асоси боварӣ ниғаҳдорӣ кардани маблағҳои пулӣ ё дигар ашёи қиматноки муштарӣ мебошад. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад предмети ниғаҳдоришавандаро ихтиёрдорӣ кунад ва метавонад фақат дастуру супоришҳои соҳиби амонатро оид ба предмети мазкур иҷро намояд ва барои ин амал маблағи муайян ситонад.

342. Хизматрасонӣ аз рӯи шартномаи вадиға ёад амонат аз ҷониби ташкилотҳои қарзӣ дар шакли ниғаҳдории маблағҳои пулӣ ё дигар ашёи қиматнок дар қуттиҳо (сейфҳо) пешниҳод мегардад.

343. Аҳди “Вадиға ёад замонат”. Аҳди вадиға ёад замонат – шартномаи ниғаҳдории кафолатнок, ки аз рӯи шартҳои он ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад маблағҳои ба вай боваршударо ихтиёрдорӣ кунад ва аз ҷобачогузории онҳо фоида ба даст орад.

344. Хизматрасонӣ аз рӯи шартномаи вадиға ёад замонатро ташкилотҳои қарзи исломӣ тариқи кушодан ва хизматрасонӣ кардани суратҳисобҳои пасандозӣ пешниҳод мекунанд.

345. Аз фоидае, ки дар натиҷаи ҷобачогузории маблағҳои тибқи шартномаи вадиға ёад замонат ҷалбшуда ба даст омадааст, ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи салоҳдиди худ метавонад ба соҳибони ин суратҳисобҳо мукофотпулӣ - ҳиба пардохт намояд. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ дорад тартиб, андоза ва қоидаҳои пардохти мукофотпулӣ - ҳибаи ба муштариён ҳисобшударо муқаррар кунад. Маблағи мукофотпулӣ - ҳиба, ки ба муштарӣ пардохт шудааст, хароҷоти давра эътироф карда мешавад.

346. Ба ташкилоти қарзии исломӣ бо мақсади нигоҳ доштани сатҳи зарурии пардохтпазирии ҷорӣ ва қобилияти саривақт иҷро намудани уҳдадориҳо аз рӯи шартномаи вадиға ёад замонат зарур аст, ки ҳаҷми кофии маблағро дар хазина ё дар суратҳисоби муросилотӣ дар Бонки миллии Тоҷикистон нигоҳ дорад.

347. Амалиётҳои вадиға ёад замонат аз рӯи моҳияташон ба амалиётҳои амонатӣ баробар мебошанд.

348. Маблағҳои тибқи шартномаи вадиға ёад замонат ҷалбкардаи ташкилоти қарзии исломӣ дар суратҳисобҳои тавозунии амонатҳои

муштариён аз рӯи маблағи асосии воридшуда тибқи шартнома ба ҳисоб гирифта мешавад. Пешбурди ҳисобгирии суратҳисобҳои амонатӣ бо асъори хориҷӣ бо номинали асъор анҷом дода мешавад.

349. Мукофотпулӣ ҳиба – намуди ҳавасмандкунии моддӣ, ки аз ҷониби ташкилотҳои қарзии исломӣ ба муштариёне, ки маблағҳои пулиро аз рӯи шартҳои шартномаи қарзи ҳасана, вадиъа ё ад замонат ва дигар амалиёти амонатӣ бе ғоиз ҷобаҷогузори кардаанд, пардохт карда мешавад. Азбаски шартномаҳои қарзи ҳасана, вадиъа ё ад замонат ва дигар амонатҳои (пасандозҳои) беғоиз даромади кафолатнокро пешбинӣ намекунанд, мукофотпулӣ - ҳиба аз рӯи салоҳдиди ташкилоти қарзии исломӣ вобаста ба натиҷаҳои фаъолияти он пардохт карда мешавад.

350. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад мукофотпулии ҳибаро ҳам дар шакли пулӣ ва ҳам дар шакли дигар – дар намуди тухфаи ҳавасмандкунанда, имтиёзҳо ва тахфифи тарифҳои хизматрасонӣ ва ғайра пардохт кунад. Ҳангоми ҷойгирсозии иттилоот дар бораи қабули пасандозҳои (амонатҳои) исломӣ аз рӯи шартномаҳои қарзи ҳасана, вадиъа ё ад замонат ва дигар пасандозҳо (амонатҳо)- и беғоиз дар шартномаи қабули пасандозҳои (амонатҳои) исломӣ, ки бо муштарӣ мебандад, ташкилоти қарзии исломӣ уҳдадор аст ба муштариёни (пасандозгузорони) эҳтимоли иттилоъ диҳад, ки дар сурати ба даст омадани натиҷаҳои мусбат аз фаъолият мутобиқи принципҳои маблағгузории исломӣ метавонад барои ҳавасмандкунии ба пасандозгузорон вобаста ба андозаи пасандози (амонати) гузошташон мукофотпулӣ- ҳиба пардохт намояд.